

PANDEMIE TEGEN PANDEMONIUM

PANDEMONIUM betekent "helse chaos". Abbé de Nantes gebruikte de term om de toestand van de Roomse Kerk weer te geven na de interreligieuze bijeenkomst in Assisi op initiatief van paus Joannes-Paulus II (26 oktober 1986): « *Wanneer men de Kerk losrukt van Christus om haar open te stellen voor alle soorten religies wordt zij een soort van pandemonium en herleidt men haar tot een Beweging voor Geestelijke Animate van de Universele Democratie* » of MASDU.

Dat pandemonium lijkt zijn hoogtepunt te bereiken onder het pontificaat van paus Franciscus, dat de mondaine successen aaneenrijgt: akkoord met communistisch China op 18 september 2018, verklaring van Abu Dhabi op 4 februari 2019 « over de menselijke broederschap voor de wereldvrede en het vreedzaam samenleven »... Maar plotseling vernietigt de barmhartige hand van onze Allerliefste hemelse Vader heel deze toren van Babel en doet veel antichristelijke illusies in rook opgaan! Hij werpt het hedendaagse pandemonium omver door een pandemie die afkomstig is uit China en die elke vorm van "samenleven" verbiedt!

In tegenstelling tot de technocraten in Parijs, Brussel en Manhattan, die volkomen in gebreke blijven ten overstaan van deze goddelijke tussenkomst, tilt broeder Bruno de epidemie onmiddellijk op een hoger, bovennatuurlijk plan. Op 16 maart herinnert hij aan wat zuster Lucia van Fatima tegen pater Fuentes zei: « *Geloof me, pater, God zal de wereld straffen en wel op een verschrikkelijke manier* » (26 december 1957).

Nu zijn we zover! Onze prior legt meteen de nadruk op de enige echte remedie die ons ter beschikking staat: de rozenkrans. De moei-

lijke tijd die wij allemaal doormaken, beroofd als we zijn van de sacramenten en vooral van de mis en de communie, vormt de gelegenheid om in de praktijk te brengen wat abbé de Nantes vroeger uitlegde: het rozenhoedje is de Mis van de H. Maagd, het drukt wonderwel de gedachten van het H. Misoffer uit en is hét middel om geestelijk te communiceren met de Hemel.

Op 24 maart schrijft broeder Bruno: « *Ja, wij moeten erkennen dat deze pandemie een verschrikkelijke straf is, omdat Onze-Lieve-Vrouw van Fatima ons al honderd jaar vruchteloos verwittigt dat onze God in de wereld de devotie tot haar Onbevlekt Hart wil instellen en dat Hij werkelijk "al te zeer beledigd" is door onze weigeringen, onverschilligheid en beschimpingen. Onze Vader is boos, maar zijn woede verbergt zijn verdriet, dat in Fatima geopenbaard werd en dat de herdersjongen Francisco zo van zijn stuk bracht. De goddelijke barmhartigheid drukt zich uit doorheen de mond en de hand van de Plaatsvervanger van zijn Zoon, die ons uitnodigt tot de geestelijke communie van Jezus Christus, Onze Heer.* »

Onze prior bevestigt zijn trouw aan de H. Vader en onderstreept alle reacties van Franciscus op de pandemie die tegemoetkomen aan de wil van

Een indrukwekkend gebeuren dat voorgoed in ieders geheugen gegrift staat: op een uitgestorven Sint-Pietersplein zegent paus Franciscus de Stad en de wereld met het Allerheiligste (27 maart 2020).

Onze-Lieve-Vrouw van Fatima, zoals de uitzonderlijke zegen *Urbi et orbi* met de eraan verbonden volle aflaat op 27 maart. En toch kunnen we alleen maar vaststellen dat onze paus meer dan ooit een « wankelende » Opperherder is. Hij weigert hardnekkig lessen te trekken uit de "plaag" die de wereld teistert. In plaats van er een genezende straf in te erkennen, een ultieme uiting van de goddelijke barmhartigheid

om zijn rebelse kinderen weer tot Hem te voeren, spreekt Franciscus niet over zonde of berouw en nog minder over eerherstel voor de beledigingen aan het adres van God Onze Heer en zijn goddelijke Moeder. Integendeel, op 25 maart nodigt hij alle christenen uit om « *allemaal samen* » op het mid-daguur het Onzevader te bidden, als een « *unaniem gebed* ». Een interconfessioneel Onzevader om het feest van de Boodschap aan Maria te vieren, op het ogenblik van het Angelus ?

Nog pijnlijker is zijn sermoen van 3 april. Na de aangrijpende vertrouwelijke mededeling dat hij zoveel troost put uit het dagelijks inroepen van de Zeven Smarten van Onze-Lieve-Vrouw, wijst hij eens te meer af dat Maria Medeverlosseres is. Hij blijft doof voor alle verzoeken die hij al gekregen heeft ten gunste van dit zo aantrekkelijk privilege voor onze hemelse Moeder en herhaalt zijn minimalistisch refrein : de H. Maagd heeft haar Zoon geen enkele titel willen ontnemen, ze heeft niets voor zichzelf gevraagd. « *Zeker* », zegt broeder Bruno, « *maar als het de goede God is die het wil, hoe kan de paus, die kind van Maria is zoals wij allemaal, dan weigeren om te gehoorzamen aan haar die hij “moeder en leerling” noemt ? Anders betekenen die woorden niets.* » Door zijn koppigheid berooft de H. Vader de Kerk van de hulp van Onze-Lieve-Vrouw. Een tragische vaststelling, die ons echter niet mag doen wanhopen, maar ons moet aanzetten om nog meer voor hem te bidden, naar het voorbeeld van de H. Jacinta.

De paus zou een voorbeeld moeten nemen aan de bisschop van Cuernavaca, de hoofdstad van de Mexicaanse deelstaat Morelos, die zijn gelovigen herinnerde aan het grote gevaar voor verdoeming waarin de zielen verkeren : « *De pandemie van Covid-19 is een schreeuw van God gericht aan de mensheid, met het oog op de sociale wanorde, de abortussen, het geweld, de corruptie, de euthanasie en de homoseksualiteit.* »

Bij het begin van de Goede Week wordt onze prior zelf getroffen door het coronavirus en naar de kliniek overgebracht. Van op zijn ziekenhuisbed maakt hij ons duidelijk hoe wij de beproeving moeten heiligen : « *Ik ben getroffen door een ziekte die de barmhartigheid verspreidt over een goddeloos en afvallig volk. We moeten ons deel ervan op ons nemen door ons te verenigen met Onze-Lieve-Heer, die heel het gewicht van onze zonden op zich genomen heeft. De Onschuldige, de Heilige Gods deed dat om erbarmen voor ons zondaars te bekomen...* »

Goede Vrijdag is dit jaar van een sombere actualiteit. Bij het begin van de dienst werpt de celebrant zich ter aarde in een verduisterde kerk, voor een kaal altaar en een openstaand, leeg tabernakel. De liturgie legt ons de idee op van een verlaten Kerk, een Kerk die weduwe is. Meer nog

dan de *lockdown* en de schrik voor de toekomst en de economische crisis valt ons het beroofd zijn van de sacramenten bijzonder zwaar. De overste van ons huis in Fons schrijft aan broeder Bruno : « *Het meest indrukwekkend is de opschorting van de missen en van heel de Goede Week. Ik vind dat men daarin werkelijk de vinger kan leggen op de woede van God. Het is als een soort van excommunicatie door de goede God van alle christenen, zoals eertijds een paus dat deed voor een koning en heel zijn koninkrijk als ze zich slecht gedroegen.* »

Broeder Bruno bevestigt dat vanuit het hospitaal : « *Wat wordt er van onze godsdienst zonder het Offer van Witte Donderdag ? Wat betekenen de andere religies waarvoor Paulus VI de godsdienstvrijheid afgekondigd heeft ? Niets ! Wij zijn vandaag zonder God, zonder zijn Lichaam dat wij eten, zonder zijn Bloed dat wij drinken. Zonder die communie blijft er niets over, is er geen godsdienst meer. Dat is de waarheid !* »

Op paasdag krijgt onze prior te horen dat hij binnenkort weer naar ons klooster mag terugkeren. Deo gratias ! « *In het ontzaglijk gevaar waarin onze afvallige wereld verkeert* », luidt het in zijn laatste bericht, « *is maar één zaak van dringend belang voor de redding van iedereen, op aards vlak en met het oog op de eeuwigheid : de toevlucht tot het Onbevlekt Hart van Maria. Onze Allerliefste hemelse Vader heeft ons honderd jaar geleden verwittigd van zijn wilsbeschikking om in de wereld de devotie tot het Onbevlekt Hart van Maria in te stellen. Vandaag begrijpen we waarom : het is het enige wat ons nog rest, het is alles wat nog overblijft van onze heilige godsdienst !* »

De apostel Johannes wou op het einde van zijn leven alleen maar het gebod van de liefde van zijn Meester herhalen. De kleine Jacinta gaf vlak voor haar overlijden als laatste aanbeveling aan Lucia mee : « *Houd veel van het Onbevlekt Hart van Maria* ». Ook broeder Bruno houdt niet op ons te wijzen op dat laatste redmiddel :

« *In deze rampzalige tijden moeten wij het geloof van het Onbevlekt Hart van Maria navolgen : helemaal alleen heeft zij gewacht op de Verrijzenis van Jezus, op Goede Vrijdag en Stille Zaterdag, gedurende achtenveertig uur, zonder de minste aarzeling, terwijl alles voorgoed verloren leek in de ogen van al de anderen, van Maria Magdalena tot Petrus en Johannes. Zo ook, mijn liefste broeders en zusters, wachten wij op de verrijzenis van de Kerk door de macht van het Onbevlekt Hart van Maria, die er de Koningin van is vanaf de dag van Pasen. En wij doen dat met dezelfde onoverwinnelijke zekerheid. “Regina Caeli laetare, alleluia !”* »

broeder Guy van de Barmhartigheid

DE PEST IN MARSEILLE

« EEN ZIEKTE DIE PANIEK VERSPREIDT »

Het coronavirus Covid-19 heeft heel de wereld in zijn greep. De wereldlijke overheden hebben de ene maatregel na de andere afgekondigd, maar van de geestelijke autoriteiten hebben we bitter weinig gehoord. Ja, ze hebben zich gehaast om alle misvieringen te schrappen en zo de kudde van de gelovigen te beroven van het sacrament van de Eucharistie: het Kostbaar Lichaam en Bloed, de Ziel en de Godheid van Onze Heer Jezus Christus.

Dat het anders en beter kan, bewijst het optreden van de Kerk tijdens de – veel dodelijker ! – pestepidemie die in 1720-1722 woedde in de Franse havenstad Marseille. De clerus, met de bisschop aan het hoofd, boog zich letterlijk over de stervenden om hen de enige medicijnen te bieden die écht tellen.

GELD IS BELANGRIJKER

OP 25 mei 1720 meert het vrachtschip *Le Grand-Saint-Antoine* aan in Marseille, in die tijd een rijke maar ook immorele stad waar het materialisme overheerst. Het schip komt uit Syrië en heeft de pest aan boord; negen bemanningsleden zijn onderweg al overleden.

Het gezondheidsbureau van de haven, door de kapitein op de hoogte gesteld, beslist eerst om de boot in quarantaine te plaatsen bij een naburig eiland. Maar onder druk van verschillende notabelen van de stad, die eigenaars zijn van de kostbare vracht aan boord, verandert het bureau van mening: de verklaring van de kapitein wordt vervalst; de dure zijden stoffen en de balen katoen mogen uitgeladen worden en gestockeerd in opslagplaatsen midden in de haven. Het belang van de handel en het geldelijk profijt primeren op de volksgezondheid...

In de loop van de maand juni overlijden nog meer opvarenden van de *Grand-Saint-Antoine* en ook verschillende dragers die de balen katoen vervoerd hebben. Het gezondheidsbureau panikeert: het schip moet onmiddellijk vertrekken naar het *Ile de Jarre*, de persoonlijke bezittingen van de doden worden verbrand en de lijken moeten in ongebluste kalk begraven worden. Die maatregelen komen echter te laat. De pest verspreidt zich over alle wijken van de stad. Ze bedreigt de naburige provincies en zelfs heel het koninkrijk Frankrijk.

Men omgeeft de stad met een *cordon sanitaire*: geen enkele vorm van handel meer, niet over zee en niet over land. Op 31 juli verbiedt het parlement van de

stad Aix aan de inwoners van Marseille om hun grondgebied te verlaten en aan de bewoners van de Provence om nog met hen te communiceren. Een 27 km lange pestmuur uit grote blokken steen wordt opgetrokken in de bergen van de Vaucluse. Marseille, de vervloekte stad, wordt aan haar lot overgelaten.

De ziekte gaat gepaard met hongersnood, werkeloosheid, miserie, diefstal en misdadigheid. Het spektakel dat de stad biedt, is angstaanjagend en wordt met de dag vreselijker. De symptomen van de epidemie zijn verschrikkelijk: de ongelukkige slachtoffers, brandend van de koorts en overdekt met grote puisten, kronkelen van de pijn en sterven na enkele dagen, soms zelfs na enkele uren. Weldra telt men driehonderd tot vierhonderd doden per dag, een aantal dat in de hete zomermaanden oploopt tot dagelijks achthonderd... « *God verklaart de oorlog aan zijn volk* », schrijft pater Giraud.

De aftandse hospitalen van Marseille zijn absoluut niet opgewassen tegen de situatie. Uit schrik om thuis zonder geestelijke hulp te moeten sterven, vluchten de zieken uit hun huis en trekken naar de overvolle klinieken. De stedelijke overheid is genoodzaakt te bedelen om de inwoners te voorzien van graan en andere onmisbare levensmiddelen. De kerken worden een na een gesloten.

Omdat men de pestbacil en de behandeling ertegen nog niet ontdekt heeft, staat de geneeskunde slechts even ver als de achtbare doktoren Purgon en Diafoirus in *LE MALADE IMAGINAIRE* van Molière: « *Purgare, saignare.* » Aderlatingen verhaasten de dood echter alleen

MGR. DE BELSUNCE TIJDENS DE PESTEPIDEMIE IN MARSEILLE.
Schilderij door Nicolas Monsiau uit 1819 (Parijs, Louvre).

maar. Ook de maatregel van het stadsbestuur om gedurende drie dagen in alle straten en huizen zwavel te verbranden met de bedoeling de pestmoleculen in de atmosfeer te vernietigen, heeft geen enkel effect. Al vlug wordt het duidelijk dat menselijke remedies niet opgewassen zijn tegen de straf uit de Hemel. Elke dag sterven nu 1000 tot 1500 mensen !

Ten einde raad zetten de zieken midden op straat een lazaret op, een kamp van pestlijders in de open lucht. *« Alles was overdekt met lijdende en stervende mensen op matrassen, zonder enige hulp »*, aldus een ooggetuige. *« De stad was nog slechts één groot kerkhof en bood de trieste aanblik van bergen opeengehoopte lijken. »*

DE GOEDE HERDER

François-Xavier de Belsunce de Castelmoron (1671-1755) stamde uit een aristocratisch geslacht uit de Périgord. Na zijn priesterwijding werd hij grootvicaris van het bisdom Agen en verwierf door zijn kennis en talenten zo'n goede reputatie dat Lodewijk XIV hem in 1710 tot bisschop van Marseille benoemde ; hij was toen 39 jaar.

Bij het uitbreken van de pest bleek Mgr. de Belsunce een ware vader des vaderlands te zijn en de redder en trooster van de ongelukkige bevolking. Een tijdgenoot schreef over hem : *« Belsunce beperkt er zich niet toe geknield aan de voet van het altaar te blijven zitten en de handen ten hemel te heffen om God te smeken zijn woede te bedaren. Hij past een actieve naastenliefde toe. »*

De bisschop begon met openbare gebeden voor te schrijven. Nadat hij zijn geestelijken had aangespoord om geen schrik te hebben voor besmetting, gaf hij zelf het voorbeeld van een heldhaftige toewijding : *« Hij is heel de dag op straat, in alle wijken van de stad, en gaat overal de zieken bezoeken. Zij die er het ellendigst aan toe zijn, die het meest in de steek gelaten worden en er het afzichtelijkst uitzien, dat zijn de mensen die hij bij voorkeur opzoekt, zonder schrik te hebben voor hun dodelijke adem die het vergif in de harten doet sluipen. Hij komt dicht bij hen, hoort hun biecht, moedigt hen aan om geduld te oefenen, bereidt hen voor op de dood. Hij giet in hun ziel waarlijk hemelse vertroosting »* (Armand Praviel, *Belsunce et la peste de Marseille*, Parijs, 1938).

Mgr. de Belsunce deelde zoveel mogelijk van zijn fortuin uit om de miserie van zijn kudde te verlichten. Om meer aalmoezen te kunnen geven stelde hij zich er tevreden mee om net als het gewone volk gezouten vis en donker brood te eten. Met alles wat in zijn macht lag, ondersteunde hij de schepenen van de stad, in het bijzonder in hun zware opdracht om voor de begrafenis van de lijken te zorgen.

Op het einde van de zomer van 1720 zag de toestand er hopeloos uit : met veertigduizend doden was de bevolking van Marseille zowat gehalveerd. Men schakelde dwangarbeiders in om de

karren met lijken weg te voeren, maar die wilden dat slechts doen onder bedreiging van de galg. Om hen aan te moedigen ging Mgr. de Belsunce zelf op de bok van de eerste van deze "karren des doods" zitten ; heel het traject lang zegde hij gebeden op. In september kreeg hij tenslotte hulp van ridder Nicolas Roze, die met honderd man een heroïsche opruimactie op touw zette : tweeduizend rottende lijken werden weggehaald van de *Place de la Tourette* in de havenwijk en gedumpt in uitgegraven kuilen aan de voet van twee stadsbastions.

HET ERBARMEN VAN HET H. HART

De twee kloosters van de Visitatie in het hart van de stad doorstonden de zondvloed van de epidemie als echte arken van Noë : geen enkele zuster kwam om het leven. Een van hen legde uit : *« De beschermende maatregelen waarvan onze geëerde Moeder overste gebruik maakte om ons te vrijwaren van de pest, bestonden uit veel gebeden, novenen, processies en praktijken van deugdbeoefening ; dagelijks zegende zij de lucht met een miraculeuze afbeelding van de H. Maagd. »*

In een van de kloosters leefde zuster Anne-Madeleine, in de wereld Madeleine Rémuzat (1696-1730). Toen ze nog heel jong was, kreeg ze een verschijning van Jezus die zijn Kruis droeg ; dat had in haar hart een vurige liefde voor de Passie van de Verlosser opgewekt. Op 15-jarige leeftijd trad ze binnen in de Visitatie. Het H. Hart van Jezus liet haar verstaan dat zij *« uitgekozen was als slachtoffer »*, waarna voor haar een leven van onophoudelijke offers en lijden begon.

Tijdens de pestplaag bood de religieuze zich *« duizenden keren aan haar God aan als zoenoffer »*. Zij verkreeg van het H. Hart de verzekering dat het de gesel van de epidemie zou aanwenden tot zijn grotere glorie. Op 17 oktober 1720 liet Jezus haar weten *« dat Hij de Kerk van Marseille wou zuiveren van de dwalingen waardoor zij aangestoken was [het jansenisme, dat al te strenge voorwaarden stelde voor de toediening van de sacramenten en bovendien oppositie voerde tegen de monarchie en het bisschoppelijk gezag] door zijn beminnelijk Hart open te stellen als bron van alle waarheid. Hij wou de instelling van een plechtig feest ter ere van zijn H. Hart op de dag die Hij zelf verkoos. Ondertussen moest elke gelovige er zich door een gebed naar keuze van de bisschop op toeleggen om, volgens het plan van God, het beminnelijk Hart van zijn Zoon te eren. Op die manier zouden zij bevrijd worden van de besmetting »* (Praviel, *op. cit.*, p. 263).

EEN EERSTE, MAAR ONVOLMAAKTE TOEWIJDING

Mgr. de Belsunce, die de geestelijke vader van zuster Anne-Madeleine was, volbracht onmiddellijk en naar de letter alle verzoeken van het H. Hart.

Tijdens een ontroerende openbare plechtigheid vroeg hij God om vergiffenis en wijdde vervolgens de stad en heel zijn bisdom toe aan het H. Hart. Hij stelde bovendien in Marseille het feest van het H. Hart in als een verplicht feest. « *Ik hoop dat het Hart van Jezus getroffen wordt door de tranen van de herder en zijn kudde, verenigd om zijn woede tot bedaren te brengen* », schreef hij. En inderdaad verminderde het dodental vanaf die dag gevoelig en op blijvende wijze.

Toch was de Hemel niet volkomen voldaan : de schepenen, van wie velen aanhangers van het jansenisme of van het rationalisme waren, hadden niet deelgenomen aan de ceremonie. Ze verzetten zich ook tegen de heropening van de kerken die Mgr. de Belsunce had gevraagd en voelden zich daarin gesteund door een beslissing van de Regent, Filips van Orléans, die over Frankrijk regeerde na de dood van de Zonnekoning : « *Zijne koninklijke Hoogheid is van mening dat bij het openen van de kerken uitwasemingen zouden kunnen vrijkomen die de ziekte terug verheviggen. Daarom verlangt hij dat ze integendeel zo stevig mogelijk vergrendeld worden, met verbod om ze te openen tot er een volledig jaar verstreken is* » (Praviel p. 196).

Dat besluit was tekenend voor de Regent, een berucht libertijn voor wie niets heilig was !

DE GELOFTE VAN DE SCHEPENEN

Jammer genoeg werd het naderende einde van de epidemie gevolgd door uitpattingen van losbandigheid, wat voor de jansenisten dan weer de aanleiding was om opnieuw van zich te laten horen. Gevolg : twee jaar later, op 1 mei 1722, stak de pest terug de kop op. Abbé de Nantes legt uit : « *Het LICHAAM van de stad kon pas bekeerd worden als eerst de ZIEL gewonnen werd. De ziel van Marseille, dat waren de schepenen, de dominerende bourgeoisie die niet deelgenomen heeft aan de toewijdingsceremonie. En dus begint de epidemie opnieuw. Ze zal pas definitief ophouden wanneer de schepenen het goede voorbeeld geven en zich openlijk scharen achter de toewijding van de stad aan het H. Hart.* »

Dat is ook exact wat Mgr. de Belsunce hen schrijft : « *Alle voorzorgsmaatregelen die u neemt om de voortgang van de alarmerende ziekte te stoppen, zijn de ijver en de wijsheid van de roemrijke Vaders van het vaderland waardig. Maar u weet het, heren : uw maatregelen, zorgen en inspanningen zullen nutteloos zijn als God zelf ze niet zegent. Daarom wil ik u vandaag aansporen om een godsdienstige daad te stellen die in staat is*

de wrekende arm te ontwapenen die zich opnieuw tegen ons lijkt te verheffen. U herinnert zich ongetwijfeld dat ik op Allerheiligendag 1720 deze stad en het hele diocees aan het H. Hart van Jezus heb toegewijd en dat onze ellende vanaf die dag gevoelig verminderde, zonder dat er sprake was van een heropflakking. Maar u moet zich ook herinneren dat u, schepenen van de stad, toen niet wilden meegaan in die consecratie. Om dat te herstellen, heren, denk ik dat ik u moet voorstellen om onverwijld een duidelijke gelofte af te leggen aan het Goddelijk Hart van Onze Verlosser. »

ZUSTER ANNE-MADELEINE RÉMUZAT,
uitverkorene van het H. Hart.

De schepenen klopten zich nederig op de borst : « *Alle inspanningen van de mensen tegen de uitbreiding van de besmetting zijn vruchteloos en de gesel van de gramschap Gods kan slechts gestopt worden door godsdienstige daden* : het voorbeeld om ons daarvan te overtuigen is vermeld in de brief van Zijne Excellentie, vermits iedereen klaar en duidelijk kon zien dat de kwaal verminderde en uiteindelijk ophield vanaf de dag dat hij onze stad toewijdde aan het H. Hart van Jezus... Daarom hebben wij, schepenen, unaniem beslist dat wij in handen van de Bisschop een krachtige en onherroepelijke gelofte zullen afleggen, waarin wij onszelf en al onze latere opvolgers engageren tot het volgende : elk jaar op de dag waarop Zijne Excellentie het feest van het H. Hart van Jezus heeft ingesteld de H. Mis bijwonen in de kerk van het eerste klooster van de Visitatie, "les Grandes-Maries" ; er te communie gaan en tot eerherstel voor de misdaden in deze stad begaan een witte kaars of flambeeuw offeren met een gewicht van vier pond ; die kaars overdag laten branden voor het H. Sacrament en diezelfde avond deelnemen aan een algemene dankprocessie, waarvan wij vragen dat de Bisschop ze ook voor eeuwig zou instellen. »

De ceremonie van de gelofte vond plaats op 12 juni 1722, op het feest van het H. Hart, te midden van een grote volkstoeloop « *die meer ingegeven was door godsvrucht dan door nieuwsgierigheid.* » Zo werd Marseille officieel de stad van het H. Hart. En onmiddellijk kon ze van dat roemrijk privilege de vruchten plukken : vanaf diezelfde dag nam de pestepidemie in zo'n gevoelige mate af dat de mensen alleen maar over een wonderteken konden spreken.

Deze keer ging het om de definitieve verlossing : nooit nog keerde de pest in Marseille terug.

*zuster Camille van het Kindje Jezus
& redactie KCR*

DE SACRAMENTEN

DE ZIEKENZALVING

DE Kerk is onze geestelijke moeder en voor ons de bron van alle genaden in Christus. In de loop van ons aards bestaan, bij elke belangrijke stap, op het moment van de grote, beslissende oriëntaties van onze roeping en onze bovennatuurlijke keuzes, maar ook tijdens het leven van alledag, buigt zij zich over ons om in onze ziel de goddelijke genade te verspreiden: *remedies* voor de zonden, *voedsel* en *kracht* voor onze vooruitgang.

Zij doet dat door aangepaste gebaren en woorden: de zeven sacramenten en het grote geheel van de sacramentaliën (zegeningen, wijdingen, bezweringen enz.) die ze begeleiden. Er zijn er voor de geboorte, voor de kindertijd, voor de volwassenheid; er moeten er dus ook zijn voor de ouderdom en de dood. Het zevende sacrament is dan ook op een heel natuurlijke manier het sacrament van de zieken of van het Laatste Oliesel.

Toch is er sprake van een zekere onduidelijkheid, van dubbelzinnigheid zelfs. Gaat het om het sacrament van de stervenden of om de zalving van de zieken? De naam zelf van het sacrament staat niet vast. Het Oosten duidt het aan door te verwijzen naar de materie ervan: het *sacrament van de heilige olie*. In het Westen varieert de benaming in functie van de opeenvolgende theologische accenten. In de eerste eeuwen van het christendom spreekt men over de *ziekenzalving*, een benaming die Vaticanum II zal herstellen. De middeleeuwen hebben het over het *sacramentum exeuntium*, het "sacrament van de vertrekkenden", dat wil zeggen de stervenden. De H. Thomas van Aquino voert de term *laatste oliesel* in, die bekrachtigd wordt door het Concilie van Trente – al behoudt die kerkvergadering ook de antieke benaming van *ziekenzalving*.

In deze studie baseren we ons op een cursus gegeven door de theoloog Bernard Sesboué, S.J.: *De ziekenzalving*, om achtereenvolgens te handelen over de menselijke toestand waarin deze hulp van de Kerk tussenbeide komt, vervolgens de ritus van

de steun of de christelijke troost en uiteindelijk het eigen effect ervan.

DE TOESTAND VAN EEN ZIEKE VROEGER EN NU

Vroeger was ziekte meestal het teken van een gezondheids crisis waarvan de ontknoping niet lang op zich liet wachten. Er waren toen weinig invaliden of ongeneeslijk zieken. Ofwel genas men, ofwel ging men dood. De ziekte werd niet gediagnosticeerd of wetenschappelijk geanalyseerd: de zieke voorvoelde dat hij ging sterven, alsof hij door een of andere hogere Geest gewaarschuwd werd; we denken hier aan de uitdrukking "hij voelde zijn einde naderen". De overpeinzing van de dood, het zoeken naar de zin ervan maakten deel uit van het patrimonium van die oude generaties waarin iedereen in de dagelijkse nabijheid van ziekte en dood leefde. Men wist hoe men daar moest op antwoorden en wat men moest doen als het moment aangebroken was: men "stelde orde op zaken", voor het tijdelijke met de notaris, voor het geestelijke met de pastoor.

Er heerste geen angst, integendeel zelfs. « *De dood speelde zich op een zeer plechtige manier af en*

ten overstaan van een uitgebreid publiek », schrijft Sesboué die Philippe Ariès citeert: « *De stervende mocht niet beroofd worden van zijn dood. Hij moest ze zelfs voorzitten. Zoals men publiekelijk geboren werd, zo stierf men ook in het openbaar – niet alleen de koning, maar gelijk wie. Tal van schilderijen en gravures tonen ons het toneel. Van zodra iemand op zijn sterfbed lag, vulde de kamer zich met volk: verwanten, kinderen, vrienden, burens, leden van broederschappen. Vensters en luiken werden gesloten, kaarsen aangestoken... De nadering van de dood vormde de kamer van de stervende om tot een soort van publieke plaats* » (*La mort inversée*, 1970, p. 61). In die tijd was de stervende niet moederziel alleen.

In onze moderne wetenschappelijke en medische wereld is alles bewust anders. De ziekte wordt ontcijferd door methodische analyses en behandeld volgens objectieve normen. De psychologische situatie van de zieke verandert totaal: van onderwerp

wordt hij *voorwerp*, van iemand die verantwoordelijk is voor zichzelf wordt hij onderworpen *patiënt*... De geneeskunde volgt de zieken van dichtbij op en doet hun aantal bijgevolg toenemen. Zij banaliseert de beproeving en dedramatiseert ze zoveel mogelijk. Daardoor doet zij het *einde*, in alle betekenissen van het woord, uit het oog verliezen.

De zieke moet voor een goede behandeling overgebracht worden naar een kliniek; hij verlaat de hem vertrouwde omgeving en komt terecht in het universum van de zieken, waar de dictatuur van de "witte jassen" heerst: dokters en verplegers weten alles, regelen alles. De schrik voor de dood is verschoven naar schrik voor de ziekte. De ziekenhuiswereld, zonder ziel en zonder God, roept de grootste angst op. De ziekte wordt spiritueel gesteriliseerd om geen andere vragen toe te laten dan alleen die van medische aard. Verbod op vragen van existentiële, morele of godsdienstige aard! De wetenschap controleert alles, de priester komt er niet meer aan te pas.

Het lijkt geen twijfel dat de moderne methode in veel gevallen volledige voldoening geeft. Men geneest zonder enige ongerustheid gevoeld te hebben... maar ook zonder over zichzelf nagedacht te hebben en zonder iets geleerd te hebben over het immense menselijke drama dat de dood is.

Hoe dan ook, het gebeurt dat men sterft. Die realiteit doet heel het mooie bouwwerk in elkaar storten. De ziekenhuiswereld kent slechts zieken-in-behandeling; wie ongeneeslijk is of verloren, wordt aan het gezicht onttrokken, genegeerd. En de euthanasie maakt het mogelijk om de bladzijde vliegenvlug om te slaan.

Onze moderne maatschappij haat de dood omdat de dood vragen stelt waarop zij niets kan antwoorden. De dood ontsnapt volkomen aan de almacht van de ziekenhuiswereld en legt de onvolkomenheid ervan bloot. Daarom vindt men dat tegen de zieke zonder verpinken mag gelogen worden om de ernst van zijn toestand voor hem te verbergen. Sesboué erkent dat zonder ertegen in opstand te komen: « *De naastenliefde vereist tegen de zieke te liegen.* » Het taboe is zo verankerd dat de stervende zelf zeer vaak onwetendheid veinst, om zijn verwanten niet ongelukkig te maken...

DE MENSELIJKE VERWACHTING VAN HET SACRAMENT

Als een maatschappij het verbiedt aan ziekte, dood en scheiding een ZIN toe te kennen, dan kunnen deze grote realiteiten geen voorwerp meer uitmaken van welke riten ook. De voorvaderlijke gebruiken, de christelijke sacramenten vervallen tot het domein van culturele zaken en folkloristische uitingen. Er is geen enkele *communicatie van goddelijke genade* meer als riten geen betekenis meer hebben omdat er geen *menselijk drama* meer is, geen zoektocht naar troost, geen smeken om goddelijke vergeving, geen geschenk van het eeuwig leven.

Hoe meer de mens het drama vlucht, hoe meer hij als individu verplicht is om moederziel alleen te

vechten, in stilte en duisternis, met zijn demonen. Zijn verdriet, zijn schrik, zijn doodsangst verscheuren hem omdat hij ze niet mag toegeven. Gevolg: zenuwinkingen, depressies, zelfmoord... De moderne mens is veel kwetsbaarder en weerlozer dan die van vroegere generaties. Meer dan ooit heeft hij behoefte aan steun en troost.

Het uur van de Kerk is daarom niet voorbij, integendeel, het luidt als de alarmklok. In de ijskoude en onmenselijke ziekenhuiswereld waarvan hij de gevangene is en waarin hij zich verloren voelt, smeekt de ernstig zieke om echt-menselijke en geestelijke vertroosting. In zijn ellende en eenzaamheid vraagt hij met aandrang om een *geschenk van leven*.

DE RITUS VAN DE CHRISTELIJKE VERTROOSTING

In de wereld van de zieken is de grote nieuwheid van Christus dat met Hem de ziekte en de dood reeds overwonnen zijn. Jezus, de bevrijder van de mensen uit hun slaafse onderwerping aan ziekte en zonde, is de perfecte vriend van de lijdende mens. Jezus wordt aangegrepen door medelijden (Mt 20, 34), Hij voelt mee met het menselijk lijden en zijn mirakels verkondigen dat Hij op de dag van Jahweh, op het einde van de tijden, voor allen die Hij liefheeft de totale overwinnaar zal zijn.

Daarom ook zendt Jezus zijn apostelen uit om de zieken te genezen: « *Ze dreven vele duivels uit, zalfden vele zieken met olie en genazen ze* » (Mc 6, 13). Het enige verschil tussen Hem en hen is dat zij van hun Meester de opdracht krijgen de zieken met olie te zalven – olie was in die tijd een soort van algemene remedie – om hun charismatische macht te relativeren en niet de indruk te wekken dat zij thaumaturgen (wonderdoeners) waren. Die *gave van genezing* maakt deel uit van een breder Evangelie, waarin veel meer sprake is van eeuwig leven dan van lichamelijk leven en van intrede in het Koninkrijk eerder dan van behoud van de gezondheid.

Na Christus ging die praktijk verder, en gedurende een bepaalde tijd met dezelfde miraculeuze macht. De apostelen genazen de zieken « *in de naam van Jezus Christus* » (Hd 3, 6; 8, 6-7; 14, 8-10). Zelfs zonder uitdrukkelijke vermelding van de goddelijke Naam zijn de wonderen te danken aan Christus, van wie de apostelen slechts de woordvoerders zijn: « *Petrus zei tot hem: "Eneas, het is Jezus, de Christus, die u geneest"* » (Hd 9, 34).

De christelijke naastenliefde ten aanzien van de zieken heeft allicht altijd *menselijke hoop* verbonden gehouden met *hoop op de Hemel*, al primeerde die laatste steeds meer. Het is in dat licht dat men de enige tekst in het Nieuwe Testament moet lezen die ons de nieuwe ritus van het bezoek aan de zieken en de christelijke vertroosting doet kennen:

« *Is iemand van u ziek, hij roepe de priesters van de Kerk; laat hen dan over hem bidden en hem zalven met olie in de naam des Heren. En het gelovig gebed zal de zieke behouden, de Heer zal hem opbeuren. En mocht hij zonden hebben begaan, dan zullen ze hem vergeven worden. Belijdt dus elkander*

uw zonden en bidt voor elkaar, opdat gij genezen moogt worden » (Brief van de H. Jacobus, 5, 14-16).

We hebben hier te maken, exact zoals het Leergezag van de Kerk het betuigt, met de onbetwifelbare en apostolische instelling van de christelijke ritus van het ziekenbezoek: **het sacrament van de christelijke vertroosting**. Het geldt voor al wie ernstig ziek is, in alle omstandigheden en voor altijd. De geestelijke redding en de verrijzenis in de eindtijd zijn zeker, maar dat er ook miraculeuze genezing en onmiddellijk lichamelijk herstel kan zijn, daarover beslist God.

DE PRAKTIJK VAN DE KERK

De christenen praticeerden vanaf het begin het bezoek aan de zieken om hen geestelijke en materiële bijstand te schenken. Zij wisten dat zij in de zieke, zoals in de arme, Jezus zelf ter hulp kwamen en troostten (Mt 25). Teksten van de kerkvaders, van Sint-Athanasius en Sint-Augustinus, roepen dit ziekenbezoek op, waarvan de ritus toen vaak leek te bestaan in de handoplegging; maar er is ook sprake van « *het water van het gebed* » en van « *de olie van het gebed* ». Uiteindelijk haalt de zalving met olie de bovenhand.

Een brief van paus Innocentius I aan Decentius van Gubbio (416) toont aan dat de discipline van het sacrament in de vijfde eeuw al stevig vastlag. Het is alleen de bisschop (toch in het Westen) die de heilige olie vervaardigt door een plechtige zegening. Hij kan ze uiteraard zelf aan de zieken toedienen, maar hij doet afstand van dat dienstbetoon dat te veel tijd zou opsloppen en vertrouwt het toe aan de priesters. De mogelijkheid blijft open voor de gelovigen om er zelf gebruik van te maken in geval van nood, voor hun eigen genezing of die van hun broeders.

In het Oosten is de traditie tot op de dag van vandaag ongewijzigd gebleven. De onafgebroken tendens – afgekeurd door Rome – is het toedienen van de heilige olie voor alle ziekten, ook die van lichte aard, met het oog op de genezing en zelfs tegen geestelijke bekoringen, als een soort van exorcisme. De H. Stoel heeft de katholieken van de oosterse ritus (de Uniaten) altijd gewaarschuwd en eraan herinnerd dat het sacrament niet mocht toegediend worden aan wie het goed stelde, maar enkel aan de stervenden.

In het Westen is de geschiedenis van het sacrament ingewikkelder. In de eerste eeuwen verzochten de gelovigen om de heilige olie voor hun genezing of voor hun vertroosting in de ziekte. Daarna wordt de zalving systematisch verschoven naar het ogenblik van de dood. Voor de scholastieke theologen wordt het sacrament dat van het laatste oliesel; het verandert van betekenis en wordt hoofdzakelijk een ritus tot ultieme vergeving van de zonden op de drempel van de dood. Het wordt steeds minder toegediend en het is verrassend én triest dat we van de historici moeten vernemen dat het sacrament eeuwenlang algemeen verwaarloosd werd. Om nog te zwijgen van het schandaal dat voor de toedie-

ning een prijs gevraagd werd: verschillende priesters maakten tegelijkertijd hun opwachting in het huis van de stervende en gaven samen het sacrament, tegen betaling in geld of in natura. Alleen de rijken konden zich op de duur het sacrament nog veroorloven!

Bovendien bleef het laatste oliesel een band behouden met de engagementen van de publieke boetedoening: hoewel de Kerk de idee altijd bestreden heeft, dachten veel mensen dat het sacrament hen verplichtte om religieuze geloften af te leggen, waardoor ze dus, in geval van genezing, verplicht zouden zijn zich te onthouden van echtelijke betrekkingen, het eten van vlees enz.

Het Oosten heeft daar altijd een van zijn meest gewettigde grieven tegen de Latijnse Kerk van gemaakt. « *Het verwijt dat de Grieken sinds Simeon van Thessaloniki (1430) aan de Roomse Kerk maken, nl. dat zij het geloof aangetast heeft door van wat slechts het sacrament van de genezing van zieken was een zalving van de stervenden te maken, dat verwijt is ongerechtvaardigd. Deze beschuldiging heeft betrekking op een onloochenbaar misbruik, maar staat los van de leer van de Kerk en het door haar goedgekeurde gebruik* » (Bernhard Poschmann, *Busse und Letzte Oelung*, 1951). Dat neemt niet weg dat het hierboven aangehaalde misbruik toch wel erg algemeen was...

Omgekeerd zou het Westen de Grieken kunnen verwijten dat het sacrament bij hen in hoge mate gedevalueerd is, vermits ze het aan iedereen geven voor de *genezing van het lichaam* en daarbij de uiterst noodzakelijke *voorbereiding op de dood* uit het oog verliezen.

VAN HET ENE CONCILIE NAAR HET ANDERE

Ten dele wegens de misbruiken, maar vooral omdat zij de sacramenten en de werken in het algemeen verwierpen, maakten de hervormers van de 16de eeuw korte metten met dit sacrament.

Het Concilie van Trente redde het echter van de protestantse ontkenning: het Laatste Oliesel is een echt sacrament, aldus de concilievaarders, geen ritus of een menselijk uitvindsel; het schenkt genade, vergeving van zonden, vertroosting van de zieken en soms hun genezing; de gewone bedienaar is de priester. Op een discrete manier neemt het Concilie ook afstand van de scholastieke traditie: het gaat niet meer verplicht om de zieke *op het moment van zijn sterven* ("in articulo mortis"), maar om elke zieke die *het risico loopt te sterven*. Zo wordt een heilzame opening gemaakt.

Het Tweede Vaticaans Concilie, meer bekommerd om "vreugde en hoop" (*Gaudium et Spes*) dan om "droefheid en angst", heeft niet veel aandacht besteed aan deze kwestie. Het wou de pastoraal van de Kerk aanpassen aan de moderne cultuur en dus vermijden om *angst aan te jagen* aan de mensen, voor wie de dood het grootste kwaad is geworden. Daarom heeft Vaticanum II het sacrament opengesteld voor alle zieken en zelfs gewoon voor alle bejaarden, om het weg te trekken van sombere gedachten, van dood, oordeel en eeuwigheid!

De nieuwe begrafenisliturgie maakt abstractie van wat bij wijze van spreken de gewelfsleutel is van heel het christelijk systeem, het enige dat echt belangrijk is voor onze redding: het oordeel van God en de uitersten – hemel, hel of vagevuur. Vandaag de dag is iedereen voorbeeldig en goed en wordt iedereen dus gered. We zullen allemaal eeuwig leven, gelukkig en voldaan, in de hemel of ergens anders, waar precies weten we niet! De post-conciliaire begrafenisliturgie, waarin geen woord meer gezegd wordt dat ongerust zou kunnen maken met betrekking tot het eeuwig heil, is een zoveelste uiting van de *eredienst van de mens*. Zij is ronduit choquerend en zelfs fundamenteel onchristelijk en het spreekt voor zich dat een Derde Vaticaans Concilie daarin grondig verandering moet brengen.

Het laatste oliesel (of beter: de ziekenzalving, want dat is nu de algemeen gebruikte term) is een sacrament geworden om de moraal van de zieken op te beuren, waarbij alle schrik voor de dood en voor God onder de mat geveegd wordt. Het wordt collectief toegediend, aan bejaarden of pelgrims in Lourdes, tijdens vieringen die zeer ontspannen zijn, bijna feestelijk zelfs. Capitulatie voor onze materialistische, humanistische, atheïstische wereld...

VIER DENKPISTES

Pater Sesboüé stelt op het einde van zijn cursus een aantal aanpassingen van het sacrament voor die we graag willen overlopen.

1° « *De zalving dient normaal gesproken gegeven te worden aan zieken die nog niet onomkeerbaar aan de rand van de dood staan.* »

Akkoord. Dat zij “onder voorwaarden” gegeven wordt aan personen in comateuze toestand of binnen de twee uren die volgen op de dood, mag niet de regel worden, want het komt neer op een devaluatie van het sacrament. Gelovigen die zo handelen, spotten met God; priesters die er in meegaan, dreigen zich schuldig te maken aan bedrog. Maar men mag ook niet in het andere uiterste vervallen en elk bijzonder verband tussen dit sacrament en de dood afwijzen. De dood is een realiteit!

2° « *De zalving moet aanleiding zijn tot de broederlijke en liefdevolle tussenkomst van de christengemeenschap.* » Ja! « *Het is wenselijk dat de naaste omgeving van de zieke (familie, vrienden, verzorgers, ziekenbezoekers...) deelneemt aan het ritueel, uitdrukking geeft aan het gebed van heel de Kerk en op een sobere manier toch een enigszins feestelijk karakter aan het sacrament schenkt. Zo zal de ziekenzalving haar tragische aard verliezen.* »

Akkoord ook met die broederlijke aanwezigheid. Maar denken dat de *tragiek* daardoor zal uitgebannen worden... Waarom moet toch altijd de tragiek uit het menselijk bestaan geschrapt worden? Hij maakt er juist de grootheid van uit!

Laten we nog verder gaan. We moeten durven ingaan tegen de hatelijke en onmenselijke secularisering van de moderne ziekenhuiswereld en de officiële erkenning eisen van de godsdienst en het christelijk kader waarin de zieken verblijven. Het

kruisbeeld in de ziekenzalen behoort tot de sacramentaliën en is onmisbaar voor de christelijke vertroosting en de broederlijke communicatie. Waarom is het laïcisme toch zo onaanraakbaar?

3° « *De zalving moet verkondigen dat de christelijke redding betrekking heeft op héél de mens, want “het vlees is de scharnier van het heil”, zegt Tertullianus. Alle sacramenten drukken een “lichamelijke band met God” (Mallet-Joris) uit, maar aan de ziekenzalving is het gegeven een bijzonder reliëf te schenken aan de liefde van God voor ons lichaam, waarvan Hij de genezing en de Verrijzenis wil.* »

Ja, dat is waar en het is mooi. Maar laten we toch niet overdrijven. We mogen de bedoeling van het sacrament, de wil van God, niet onder de mat vegen en alles overbrengen van de Hemel naar de aarde en van de Verrijzenis naar de genezing hier beneden. « *Hij wil de genezing en de Verrijzenis* », wat betekent dat? Gaat het hier ook niet om het demagogisch verdoezelen van de dood? Want uiteindelijk kan niemand aan de dood ontsnappen.

4° « *Pleidooi voor een sacrament van de bekering tot het willen-leven.* » Hier is het de bedoeling om rekening te houden met de huidige mentaliteit en die zachtjes te doen evolueren. « *Elke aanvaarding van de dood wordt beschouwd als een capitulatie en een kwaad; het is daarom dat de aalmoezenier zo vaak een verrader lijkt van de zaak van het leven.* » Sesboüé aanvaardt die beschuldiging al te gemakkelijk vanuit het schuldcomplex van de hedendaagse Kerk. Zo verdwalen zijn beschouwingen in de woestijn van het ongeloof van de wereld en het gebrek aan geloof van de post-conciliaire Kerk.

DE DUBBELZINNIGHEID OVERSTEGEN

« *De dokters zullen je niet genezen, want op het einde zal je sterven. Maar ik ben het die je genees en het lichaam onsterfelijk maak* » (Pascal, *Het mysterie van Jezus*). Er is een tijd om te hopen op genezing, maar er is voor iedereen ook een moment waarop men moet aanvaarden dat er menselijk gesproken geen hoop meer is. Terwijl de menselijke bezoekers nog slechts ijdele woorden kunnen stamelen en hun aanwezigheid geleidelijk aan op de achtergrond treedt, is er de moederlijke Kerk die de arme zieke in haar armen sluit. De stervende behoort haar nu toe, omdat zij weet waar hij heen gaat en het op haar neemt hem voor te bereiden op die nieuwe wereld.

Christus en de Kerk gaan meteen naar de essentie: *het is goed om te sterven om binnen te gaan in de Glorie*. De zieke, door hen op een hoger niveau getild, legt zijn leven en zijn ziel in de handen van de Vader en reeds begint in hem het verlangen te ontkiemen om zijn Gelaat te zien. De familie zelf wordt gegrepen door die bovennatuurlijke atmosfeer, zij aanvaardt het onvermijdelijke, zij bidt vurig voor de christen die zijn leven beëindigt.

Het is het uur van de initiatie in het hemels leven. Alles moet plechtig verlopen, zoals de christelijke initiatie het begin van het aards bestaan gekenmerkt heeft: doopsel, vormsel, Eucharistie. De priester komt het huis binnen, bidt en sprenkelt wijwater.

Hij schenkt de zieke vergiffenis van zonde door het sacrament van de biecht. Als hij het antieke verloop volgt, door Vaticanum II gerestaureerd (wat een goede zaak is), dient hij vervolgens het laatste oliesel toe, als een repliek van het vormsel: de gave van kracht tegen de zonde, van een laatste zuivering van ziel en lichaam. Tenslotte volgt dan het viaticum, de Eucharistie voor de overgang van het aardse naar het hemelse leven, zoals de eerste communie de aanvang betekende van een kameraadschap met Christus voor de oversteek van de woestijn hier beneden.

Laatste oliesel of ziekenzalving? Een oplossing voor de "dubbelzinnigheid" die het sacrament kenmerkt, zou kunnen zijn dat het een uiteenlopend effect heeft op elke zieke naargelang de graad van christelijk leven die de zijne is.

Toen ik als dorpspastoor het sacrament toediende aan een stervende die blijkbaar grote zonden op zijn geweten had, was mijn indruk dat al die zalvingen bijdroegen tot zijn absolutie, dat zij als resultaat hadden dat die persoon goddelijke vergeving verkreeg.

Bij anderen was mijn indruk dat het er op aan kwam hen te versterken door een bijzondere god-

delijke genade, om de beproeving te dragen en, als God het wou, hen de gezondheid terug te schenken of de kracht om verder te gaan op hun zware weg.

Tenslotte gebeurde het dat ik het sacrament gaf aan vurige zielen, aan uitmuntende gelovigen die er op ingesteld waren de hogere gaven te ontvangen door het dagelijks nuttigen van de H. Eucharistie, die geheiligd waren door lange maanden van lijden en beproeving. Ik kreeg toen de overtuiging dat het sacrament voor hen was als de zalving van Christus door Maria Magdalena: een glorievol "toilet" met het oog op hun intrede in de hemel, de "opmaak" van hun ziel om te kunnen deelnemen aan de vreugdevolle Bruiloft van het Lam zoals beschreven in het boek van de Apocalyps.

Het is schoon om christen te zijn, in het uur van de dood, en in te slapen in de armen van de hoop en de liefde, de moederlijke armen van de H. Rooms-katholieke Kerk!

abbé Georges de Nantes

juli 1977

GEBEDSWAKE BIJ DE H. LIJKWADE

Op Stille Zaterdag 11 april ging een liturgische dienst door in de kapel van de dom van Turijn waar de H. Lijkwade bewaard wordt. Het gebeuren werd live uitgezonden via internet, wat een primeur is.

Aartsbisschop Cesare Nosiglia had het initiatief als volgt aangekondigd: « *Wij willen op paaszaterdag in een wake vanaf 17 uur, in de zijkapel van de kathedraal waar de Lijkwade bewaard wordt, tot God bidden opdat Hij de mensheid zou helpen om de kwaal van het coronavirus te overwinnen.* » Hij voegde eraan toe: « *Aan de gestorven en verrezen Christus, die de H. Lijkwade ons op zo'n waarachtige en concrete manier toont, vragen wij de genade om het kwaad te overwinnen zoals Hij dat zelf gedaan heeft, vertrouwend op de goedheid en het erbarmen van God.* »

De aartsbisschop gaf aan dat hij « *duizenden en duizenden* » aanvragen van gelovigen had gekregen om de kostbare relikwie uit te stallen nu Italië, en meer bepaald het noorden van het land waar de stad Turijn zich bevindt, in het middelpunt van de coronastorm

was terechtgekomen.

De sobere plechtigheid van gebed, meditatie en aanbidding ging door aan de voet van het reliekschrijn in de *Capella della Sacra Sindone*, maar de Lijkwade zelf werd niet getoond omdat ze te fragiel is en slechts hoogst uitzonderlijk uit haar omhulsel wordt gehaald. Daarom toonde men op tv slechts vroeger opgenomen beelden ervan. « *De Lijkwade is de icoon van Stille Zaterdag* », zei Mgr. Nosiglia, « *het is de icoon van deze dag van absolute stilte waarop de Kerk waakt bij het graf van haar Heer in afwachting van zijn Verrijzenis. Laten we het Gelaat van de Heer beschouwen met in ons hart de hoop dat we weldra, vanavond al, het bericht zullen krijgen van zijn overwinning op de dood.* »

Onvermijdelijk moeten alle kijkers zich de vraag hebben gesteld: is de Lijkwade nu echt of is het een vervalsing? De aartsbisschop, die custos (bewaker) van de relikwie is, sprak zich daar niet onomwonden over uit. Hij kan dat ook niet, want hij is aan handen en voeten gebonden door het sceptisch

standpunt van het Vaticaan. Dat had de supervisie over de datering met de koolstof-14-methode in 1988 toevertrouwd aan de universiteit van Oxford, die zoals iedereen weet niet kan verdacht worden van pro-katholieke sympathieën... De Britse "specialisten" verkondigden achteraf triomfantelijk dat de Lijkwade een middeleeuwse vervalsing was (herinner u het spottende uitroepeten op het schoolbord: "1260-1390!"). En de Kerk legde zich daarbij neer bij monde van kardinaal Ballestrero, de toenmalige aartsbisschop van Turijn.

En al de spectaculaire ontdekkingen die wetenschappers van verschillende disciplines tevoren gedaan hadden? « *Van twee mogelijkheden één: ofwel waren alle wetenschappelijke bevindingen die wezen in de richting van de authenticiteit op de een of andere wijze fout... ofwel klopte er iets niet met de koolstofdatering* » (broeder Bruno).

Meer weten? Surf dan naar onze website nl.crc-resurrection.org en lees de artikels onder de hoofding: SPECIALE STUDIES, DE H. LIJKWADE VAN TURIJN.

« VAN DE SCHOLEN ZONDER GOD, VERLOS ONS HEER ! »

1878-1884 : DE SCHOOLSTRIJD IN BELGIË

KORT na de onafhankelijkheid van België in 1830 waren de katholieken in ons land aan het werk gegaan om hun onderwijs, dat door het protestants bewind van Willem I erg stiefmoederlijk was behandeld, te reorganiseren en te ontwikkelen. Op tien jaar tijd slaagden zij erin, door gebruik te maken van de grondwettelijke vrijheid van onderwijs, om een heel netwerk van katholieke lagere scholen uit te bouwen. Ze konden daarvoor rekenen op de aanmoediging van de bisschoppen, de toewijding van de pastoors en de liefdadigheid van de gelovigen ; want de godsdienstige overtuiging van een zeer grote meerderheid van de bevolking was diep geworteld.

DE COMPROMISWET VAN 1842

De katholieken waren ervan overtuigd dat de staat volkomen onbekwaam was om zich met het onderwijs bezig te houden. Hij had hoogstens de plicht om het privé-initiatief te steunen en bij te springen als de middelen tekort schoten. De liberalen echter hadden een heel andere visie : ze vonden dat de staat het recht had om de katholieke scholen te beconcurreren met een eigen net. Ze waren namelijk bang dat de vrijheid van onderwijs ertoe zou leiden dat heel het onderricht in België in de handen van de geestelijkheid zou terechtkomen. Om het succes van de katholieke scholen een halt toe te roepen, begonnen de liberalen daarom met een campagne ten gunste van een rechtstreekse tussenkomst van de staat in het lager onderwijs.

In die tijd konden de katholieken zich niet voorstellen dat de openbare scholen, betaald door alle belastingplichtigen, op een dag zouden opgeëist worden door de liberalen als hun eigen scholen. Vertrouwend op de eerlijke bedoelingen van de liberalen gaven veel katholieken hun oorspronkelijke stelling van de onbekwaamheid van de staat op en aanvaardden dat ook de overheid scholen zou oprichten. In ruil vroegen zij dat opvoeding en onderwijs ook in de openbare scholen gegrond-

vest zouden worden op de godsdienst.

Het resultaat was de wet van 1842, die elke gemeente ertoe verplichtte een eigen lagere school te hebben. In plaats van er zelf een op te richten, mocht zij een privéschool "aannemen".

Beide partijen, die samen in de regering zaten, deden toegevingen : de katholieken stonden een ruime mate van tussenkomst door de overheid toe ; de liberalen legden zich erbij neer dat de clerus een vinger in de pap kreeg in de openbare scholen. Op basis van deze wet stond het zedelijk en religieus onderricht verplicht op het programma van de gemeentelijke lagere scholen ; enkel kinderen die niet tot dezelfde belijdenis behoorden als de meerderheid van de leerlingen, konden vrijgesteld worden van de godsdienstlessen. Maar ook de rest van het onderricht moest doordringen blijven van de religieuze atmosfeer. Tenslotte werd bepaald dat de gemeenten de belangrijke bevoegdheid kregen om de onderwijzers te kiezen en te benoemen.

Niettemin waren er katholieken die blij gaven van terughoudendheid in de aanvaarding van dit compromis, ondanks de voordelen van de wet, namelijk de aanwezigheid van de geestelijkheid in *alle* scholen. Priester Léon de Foere, lid van de Kamer, verklaarde dat « *deze wet de vrijheid van onderwijs zou vernietigen en dat geen enkele vrije school zich zou kunnen handhaven naast een door de staat gesubsidieerde school* ». Het was vooral de bisschop van Gent, Mgr. Delebecque, die met grote helderheid voorzag hoe de liberalen profijt

zouden halen uit de toegevingen van de katholieken : « *We zullen meewerken aan de constructie van een bouwwerk dat zich over enkele jaren tegen ons zal keren. Wanneer het netwerk van het officieel lager onderwijs heel België zal overdekken, wanneer er overal goed uitgeruste schoolgebouwen zullen zijn en een stevig georganiseerd lerarenkorps, dan zullen zij die ons vandaag de hand reiken zich afzetten tegen het godsdienstonderricht en geen rust meer kennen* ».

Een van de oudste Brusselse loges is "LES AMIS PHILANTHROPIES", waarvan verschillende liberale politici uit de periode van de schoolstrijd lid waren. Théodore Verhaegen (1796-1862), de stichter van de Vrije Universiteit van Brussel, maakte van deze loge een speerpunt van de antiklerikale actie.

alvorens elke priester uit hun scholen verbannen is. »

Ondanks die profetische woorden werd de wet van 1842 door het parlement nagenoeg unaniem gestemd en met genoeg ongetekend door koning Leopold I. Ze had tot resultaat dat het onderwijs inderdaad in hoge mate veralgemeend werd in heel het land, maar ook dat het officieel onderwijs er met reuzesprongen op vooruitging en het vrij onderwijs achterop hinkte.

Omdat de katholieken vertrouwen hadden in een wet die aan de godsdienst een zekere plaats toekende in het openbaar onderwijs, gaven zij een groot aantal van hun scholen uit handen aan de gemeenten. Ze maakten een einde aan hun voorbije initiatieven en hun persoonlijke offers. In plaats daarvan genoten zij van de faciliteiten en voordelen die het officieel onderwijs hen bood en lieten hun prachtige organisatie van vóór 1842 wegwijnen.

DE LOGE IN DE AANVAL

Al in 1846 veroordeelde het liberaal Congres, dat gepatroneerd werd door de vrijmetselarij, de wet van 1842 als ongrondwettelijk, want tegengesteld aan de vrijheid van geweten. Men verkondigde de *« onafhankelijkheid van het staatsgezag »*. De liberale partij ging voluit de antiklerikale toer op. Een Antwerpse loge proclameerde dat *« het onderricht van de catechismus de grootste hinderpaal was voor de ontwikkeling van de mogelijkheden van een kind. »* En de Brusselse logebroeders: *« De dag is niet meer veraf dat het Belgisch parlement op zijn beurt zal weergalmen van de afkondiging van een belangrijk principe: de gesecculariseerde school, het gelaïciseerd onderwijs, de lekenmoraal. Die dag zal het land begiftigd worden met een van de kostbaarste veroveringen van de beschaving. En de vrijmetselarij zal er prat op kunnen gaan dat zij in de wetgeving een idee heeft laten inschrijven waarvoor zij al verschillende eeuwen strijdt. »*

De katholieken van hun kant volhardden in hun naïviteit. Niet alleen lieten ze hun eigen scholen overspoeld worden door de concurrentie van de staat, maar zij benadeelden ze ook nog eens door steeds riantere dotaties voor de officiële scholen te stemmen. Het begin van de verkwisting in het onderwijs dateert van toen!

In 1857 nam de laatste unionistische regering (een formule waarbij katholieken en liberalen samenwerkten) ontslag. Zij werd opgevolgd door de regering-Rogier II, die uitsluitend uit liberale politici bestond. De loge had nu vrij spel...

Vanaf 1859 legde het ministerie zich toe op het *« administratief corrigeren »* van de wet uit 1842. Men belette bv. zoveel mogelijk de adoptie van katholieke privéscholen en de keuze van de onderwijzers gebeurde in een geest die de Kerk duidelijk vijandig gezind was. Voor de steden met een liberaal

Mgr. DELEBEQUE
bisschop van Gent

Kardinaal DECHAMPS
aartsbisschop van Mechelen

bestuur kon men zelfs niet spreken over een "correctie". De wet was er vaak vervalst met betrekking tot het godsdienstonderricht, zodat men zei: *« In de steden zou de herziening van de wet van 1842 weinig veranderen aan de praktijk. »*

Pas in 1871 kwamen de katholieken weer aan de macht. Maar de meeste politieke leiders waren te bang om doortastend in te grijpen: ze wilden links niet voor het hoofd stoten en de koning (Leopold II) plezier, die een afkeer had van heftige partijtjwisten.

De liberalen maakten dankbaar gebruik van de extreme verdraagzaamheid en het gebrek aan energie van hun tegenstanders. De matigende houding van de regering-Malou kon nog verklaard worden door onmacht. Ze wou de liberale publieke opinie, die opgehitst was door de loges, kalmeren door verschillende hete hangijzers op de lange baan te schuiven en door een groot aantal liberalen op belangrijke staatsposten te benoemen.

De antikatholieken zagen hun invloed toenemen en werden steeds arroganter en stoutmoediger. Ze beschuldigden hun tegenstrevers ervan de vijand van het onderwijs te zijn, waarop de regering antwoordde door nog meer subsidies aan het officieel onderwijs te geven... Het aantal gemeentescholen bleef maar toenemen, terwijl het aantal vrije scholen in gelijke mate verminderde.

De vrijmetselarij vuurde de publieke opinie nog verder aan. Pierre Van Humbeeck, de toekomstige minister van Openbaar onderwijs, had in 1864 in de Antwerpse loge een toespraak gehouden die berucht gebleven is: *« Er is een lijk dat zwaar op de wereld weegt en de weg naar de vooruitgang verspert! Laten we dat lijk bij zijn naam noemen: het gaat om het katholicisme. Ja, de katholieke godsdienst is een lijk, niet wat bepaalde voorschriften van sublieme moraal betreft – die het gemeenschappelijk heeft met de andere christelijke sekten en die in feite neerkomen op de principes van de algemene moraal – maar inzake zijn verdrukkende dogma's. Die verlammen overal het vrij gewetensonderzoek en*

laten de burger niet toe na te denken, tenzij via de priesters. [...] Het is dat lijk, waarde broeders, dat we vandaag recht in de ogen gekeken hebben. En als we het niet in het graf geworpen hebben, dan hebben we het toch opgetild om het enkele stappen dichter bij dat graf te brengen. »

Zijn hatelijke speech legde Van Humbeeck geen windeieren: vier jaar later werd hij gekozen tot grootmeester van het Grootoosten van België!

DE VRIJMETSELARIJ AAN DE MACHT

Om de verkiezingen van 1878 te winnen lanceerden de liberalen een charmeoffensief. Ze zongen de lof van de onderwijsvrijheid en verzekerden dat ze zich nooit op het godsdienstig terrein zouden begeven. Daarmee wilden ze de negatieve indruk ongedaan maken die gewekt was door de al te felle verklaringen van sommige partijleden. Ze hoopten op de stemmen van de vlottende kiezers, die nog geloofden in een gematigd liberalisme.

Op 11 juni 1878 behaalde de liberale partij een grote overwinning. Op enkele dagen tijd vormde logebroeder Walthère Frère-Orban een homogeen liberaal kabinet van zeven ministers die allemaal vrijmetselaar waren. Van Humbeeck kreeg het nieuw ministerie van Openbaar onderwijs. De regering noemde zichzelf een "kabinet van nationale verdediging"... tegen het klerikale gevaar! De hoofdpunten van haar programma waren: de laïcisering van de lagere scholen en de opheffing van de Belgische vertegenwoordiging bij de H. Stoel.

De wetsvoorstellen die Frère-Orban indiende, verklaarden de oorlog aan de katholieke zaak. De gewaarborgde bescherming van de vrije scholen werd vervangen door een onrechtstreeks staats-monopolie op de opvoeding van de jeugd. Het openbaar onderwijs moest volledig gesecculariseerd worden. Het godsdienstonderricht stond niet meer op het programma van de openbare scholen; in de plaats kwam een cursus moraal, te geven door de onderwijzer onder toezicht van de regering. Wel diende een schoollokaal ter beschikking gesteld te worden van de kerkelijke bedienaars, om daar vóór of na de lesuren (!) godsdienst te geven aan de leerlingen van hun eigen geloofsovertuiging, op voorwaarde dat de ouders een uitdrukkelijke vraag zouden indienen. Verder werd het de gemeenten verboden nog verder vrije scholen aan te nemen of te subsidiëren. In de officiële normaalscholen, die de onderwijzers leverden, mocht geen enkele vorm van godsdienstige instructie gegeven worden.

Tegenover deze kolossale bedreiging voor het godsdienstig karakter van ons land kreeg op korte tijd een algemene, geestdriftige en goed georganiseerde oppositie vorm. Het was niet meer het moment voor voorzichtige protesten. Er moest gevochten worden.

Vanaf 7 december 1878 nam het episcopaat de leiding van de strijd door de publicatie van een eerste gezamenlijk mandement, dat in alle kerken voorgelezen werd en door zijn ferme toon een diepe indruk maakte. Bij het overmaken van

zijn nieuwjaarswensen zei kardinaal Dechamps, de aartsbisschop van Mechelen, tot de koning: « *De loges zijn vrij om op hun eigen kosten scholen op te richten, maar zij hebben niet het recht om dat te doen op kosten van de natie, dat wil zeggen de christelijke gezinnen!* »

Er volgde een tweede mandement op 31 januari 1879, waarin werd opgeroepen tot vurige gebeden en een grote liefdadigheid. Op het einde van de brief werd de beroemd geworden aanroeping gelanceerd: « *Van de scholen zonder God en de leraars zonder geloof, verlos ons Heer!* »

In antwoord op de oproep van de bisschoppen verenigden talrijke katholieke groeperingen en verenigingen, schoolcomités, kranten en politieke redenaars hun krachten, in een gemeenschappelijke inspanning tegen het wetsvoorstel en voor de opening van nieuwe vrije scholen. Een petitie tegen het plan van de regering leverde 317.000 handtekeningen op, wat een groot succes was, aangezien het aantal stemgerechtigden in die tijd beperkt was.

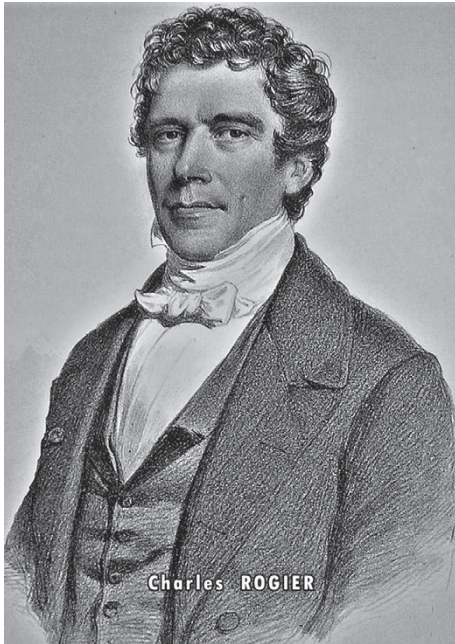
DE « ONGELUKSWET »

Toen er in de Kamer over de onderwijswet gediscussieerd werd, veroorzaakte dat heel wat ophef in ons land. Tijdens een woelige zitting noemde oppositieleider Jules Malou het project « *een ongelukswet, een wet die een misdaad is tegen de Belgische natie* ». Maar ondanks alle inspanningen van de katholieke partij werd de wet op 6 juni 1879 in de Kamer goedgekeurd met 67 stemmen tegen 60 en één onthouding. Twee weken later volgde de Senaat met 33 stemmen tegen 31 en één onthouding; de wet zou verworpen geweest zijn door staking van stemmen als de liberalen niet gauw de in stervensnood verkerende Jules Boyaval naar het parlement gevoerd hadden!

Veel katholieken hoopten nog dat de koning een wet die slechts zo nipt gestemd was en waartegen het hele land zijn afkeuring had uitgesproken niet zou ondertekenen. Dat standpunt stoelde op een vrij exacte interpretatie van de functie en de plichten van een constitutioneel monarch: die moest de algemene en blijvende belangen van de samenleving verdedigen en als een scheidsrechter en moderator boven de elkaar bestrijdende partijen staan. Een interventie van de koning was bijgevolg gewettigd én noodzakelijk.

Maar wie zo redeneerde, was eraan voor de moeite: Leopold II ondertekende de onderwijswet. Deinsde hij terug voor het gevaar van een open conflict met de liberale partij? Of liet hij zich leiden door het feit dat de katholieke partij in de militaire kwestie (de uitbreiding van de dienstplicht), die hem nauw aan het hart lag, teveel tegenstribbelde?

In de katholieke pers werd ontzet gereageerd: « *Het Staatsblad brengt ons vandaag een bericht dat in het land als een doodsklok zal luiden: de ongelukswet is afgekondigd. Aan allen die zijn en zullen wezen laat Leopold II weten dat de wet van 1842 aangaande het lager onderwijs afgeschaft is en dat de godsdienst van vijf miljoen Belgen uit de*

Charles ROGIER

Walthère FRÈRE-ORBAN

Rogier, een vrijmetselaar die mee aan de wieg van België stond, leidde de liberale regering die vanaf 1859 de onderwijswet begon te "corrigeren". Frère-Orban stond aan het hoofd van het maçonniek kabinet dat de schoolstrijd ontketende.

openbare scholen verbannen wordt » (Le Courrier de Bruxelles). Tegelijkertijd echter werden de gelovigen gemobiliseerd : « De H. Schrift heeft gezegd dat er voor de goddelozen geen vrede bestaat en eens te meer zal de waarheid van deze uitspraak blijken. U hebt ons de oorlog verklaard. Welnu, wij accepteren die oorlog, met spijt, maar zonder vrees. Want wij vechten voor de zaak van Hem die op het Kruis gestorven is en die u verbant uit onze scholen. Maar dat Kruis zal ons de overwinning schenken : "In hoc signo vinces !" Vooruit dus, katholieken, uw bisschoppen hebben het gezegd : "God wil het !" » (La Patrie de Bruges).

Kort daarna maakten de bisschoppen hun derde mandement bekend, dat een belangrijke en beslissende passage bevatte : *« Geen enkel gezinshoofd kan in geweten zijn kinderen plaatsen in een openbare school die onderworpen is aan de nieuwe wet-regeling als er in de gemeente ook een katholieke school bestaat, als er in de omgeving één is die voor hun kinderen bereikbaar is of als zij in de mogelijkheid zijn op een andere manier in hun onderricht te voorzien. [...] In een zeer nabije toekomst zal er in elke parochie een perfect georganiseerde katholieke school bestaan. In alle uitzonderlijke gevallen zal het gezinshoofd zich tot zijn pastoor wenden die, na de redenen aanhoort te hebben, rapport zal uitbrengen bij het bisdom ; de bisschop zal daarop beslissen. »*

Bovendien verbood het mandement elke hulp aan de uitvoering van de wet, bv. door een functie in een openbare school aan te nemen.

Voor de bisschoppen stond het zielenheil van hun kudde op het spel. Het onderwijs in de openbare scholen zou van elke godsdienstige inhoud ontdaan worden ; die zgn. "neutrale" scholen zouden in werkelijkheid atheïstisch zijn en de atmosfeer zou er ronduit heidens zijn.

HET GESCHIPPER VAN PAUS LEO XIII

Op 1 september ging het episcopaat nog een stap verder met de publicatie van *Praktische instructies ten behoeve van de biechtvaders*. De bisschoppen verklaarden dat alle ouders die hun kinderen naar een openbare school stuurden zonder dat ze daartoe gedwongen waren, in staat van doodzonde verkeerden ; dat gold ook voor de directeurs, leraars en studenten van de normaalscholen van de staat en voor de onderwijzers van de gemeentescholen (met tijdelijke dispensatie voor wie vlak voor zijn pensioen stond, niet op een andere manier in zijn levensonderhoud kon voorzien of dreigde bij het verlaten van het officieel onderwijs naar het

leger – een haard van immoraliteit – gestuurd te worden).

Deze krachtdadige en compromisloze aanpak verraste de katholieke parlementariërs, die hadden gehoopt op een meer gematigde reactie. Ze hadden nooit verwacht dat het episcopaat in zijn afkeuring van de "neutrale" school zover zou gaan om de toediening van de sacramenten te weigeren.

De katholieke politici kregen steun uit onverwachte hoek. In 1878 was Leo XIII tot Opperherder van de Kerk verkozen. Al vóór de stemming van de ongelukswet had hij aan de Belgische bisschoppen laten weten dat hij met hen akkoord ging op dogmatisch vlak en groen licht gaf voor de veroordeling van de wet. Maar hij verschilde van mening wat de concrete handelwijze betrof. Er moest wel een algemene veroordeling komen, maar er diende een uitzondering gemaakt voor de scholen waarvan bewezen kon worden dat zij geen enkel gevaar vormden... Verschillende bisschoppen vonden het standpunt van Rome onaanvaardbaar. Het kwam neer op het maken van een onderscheid tussen scholen onderling en tussen leraren onderling. Hoe moest dat in de praktijk gebeuren ?

De H. Stoel gaf blijk van grote ongerustheid. Leo XIII wou van dag tot dag op de hoogte gehouden worden van de toestand en van de middelen die de bisschoppen in hun strijd wilden aanwenden... om hen op het gewenste ogenblik eigen richtlijnen te geven. De paus ging zelfs zo ver dat hij, door tussenkomst van de nuntius in Brussel, aan de vrijmetselaarsregering liet weten dat hij een matigende invloed wou uitoefenen op het episcopaat en de katholieken !

Onder pauselijke druk werden de bisschoppelijke *Instructies* van 1 september aan een onderzoek door het H. Officie onderworpen. In de nieuwe versie,

uitgevaardigd in juni 1880, waren door Rome heel wat wijzigingen aangebracht, altijd in matigende zin. Maar één zaak bleef onveranderd: de openbare scholen werden in blok veroordeeld, zonder één uitzondering; op dat punt had het Belgisch episcopaat het been stijf kunnen houden.

EEN BUITENGEWONE INSPANNING VAN DE KATHOLIEKEN

Onmiddellijk na de stemming van de wet leverden de katholieke gelovigen een geweldige inspanning ten gunste van het vrij onderwijs. Tot in het armste dorp werden katholieke scholen uit de grond gestampt, vaak in weinig voor de hand liggende gebouwen zoals boerderijen of de salons van kastelen. Bijna tweeduizend onderwijzers en onderwijzeressen verlieten het officieel onderwijs om deel uit te maken van een lerarencorps voor de vrije scholen dat uitblonk in toewijding en goede wil en waarvan de bekwaamheid snel toenam.

De ouders reageerden positief en vol vertrouwen op het beroep dat de geestelijke overheid op hun geweten deed; ze keerden het openbaar onderwijs massaal de rug toe. Al een jaar later bezaten 1936 gemeenten van de 2515 een of meer vrije scholen. Terwijl die laatste categorie in 1878 slechts 13,1 % van de schoolbevolking totaliseerde, klokte zij in 1880 af op 60,7 %! Om al die scholen te financieren tastten jong en oud diep in hun beurs.

Daarmee dreigden de plannen van de vrijmetserij in duigen te vallen. In de Kamer daagde Frère-Orban op 18 november 1879 zijn tegenstanders uit:

« De katholieken zullen hun activiteiten niet kunnen volhouden. Geweld blijft niet duren, maar offers ook niet als ze een bepaalde limiet bereiken. Het is gewoon onmogelijk, want in geen enkel land volstaan individuele inspanningen om aan de onderwijsnoden van de bevolking te voldoen. Sedert dertig jaar hebben wij honderd miljoen frank uitgegeven aan de bouw en de inrichting van nieuwe scholen en er moet nog veel gedaan worden. [...] De jaarlijkse uitgaven voor deze scholen bedragen momenteel 16 tot 17 miljoen frank. Wel, laat ons veronderstellen dat u met de helft toekomt en veel zuiniger te werk gaat, omdat u voor uw scholen schuren en andere lokalen neemt die in meer of mindere mate gunstig zijn voor de gezondheid van de leerlingen: van wie gaat u dat geld krijgen? »

« Alles moet opgeofferd worden opdat het onderwijs in de handen van de geestelijkheid zou blijven. Ik wacht af wat het resultaat van uw onderneming zal zijn. Binnenkort zullen de verstandige personen onder u aan de fanatiekelingen zeggen dat er in het dorp een prachtig schoolgebouw staat met een onderwijzer die geliefd en gerespecteerd is en dat het dwaasheid is om die school te veroordelen... »

Maar de strijd voor de kinderziel deed wonderen: de gelovigen brachten zoveel fondsen bijeen dat het katholiek onderwijs de onkosten kon dekken met een jaarlijks budget van tien miljoen. Een belangrijk element in dat succes was het *Werk van de katholieke schoolpenning*, gesticht in Gent in

1876. De leden verbonden zich ertoe elke week een bescheiden bedrag te storten; naarmate het aantal plaatselijke afdelingen groeide, werden de verzamelde sommen steeds indrukwekkender. Bovendien installeerde het Werk collectebussen overal waar het kon, in kerken, cafés, magazijnen enz.

De kwaliteit van het katholiek onderwijs ging er ondertussen voortdurend op vooruit. In het begin hadden de liberalen nog gespot met de “kosters die omgetoverd waren tot onderwijzers” en de “scholen mét God, maar zonder vensters”. Die improvisaties van de aanvang waren weggewerkt en het vrij onderwijs kon de vergelijking met het officiële net probleemloos doorstaan.

In haar frustratie probeerde de regering de strengheid van het Belgisch episcopaat te doen afkeuren door de paus, van wie de “grote gematigdheid” en de “ruimdenkendheid” bekend waren... De eerste-minister dreigde met de opheffing van de Belgische vertegenwoordiging bij het Vaticaan als hij zijn zin niet kreeg. Leo XIII gaf geheime instructies aan de bisschoppen om hun richtlijnen te versoepelen, maar bleef hen fundamenteel wel steunen. Daarop verbrak Frère-Orban op 5 juni 1880 de betrekkingen met de H. Stoel. De schooloorlog was nu een godsdienstoorlog geworden.

HET OPENBAAR ONDERWIJS IN VRIJE VAL

Eind 1880 hadden al 1750 mannelijke en vrouwelijke onderwijskrachten het officieel onderwijs de rug toegekeerd. Vier jaar later steeg dat aantal tot 2253 personen. Dat betekende dat de overheid haastig in vervanging moest voorzien: er werden 2000 vacatures uitgeschreven, maar het aantal kandidaten bleef ver onder de verwachtingen. De regering moest tenslotte zelfs op buitenlanders een beroep doen!

Ook het aantal leerlingen viel snel terug. In november 1879 moest Frère-Orban toegeven dat 168 openbare scholen gewoon leeg stonden... Eén enkel feit ter illustratie: de gemeenteschool van Moerkerke telde slechts één leerling, een jongen van negen jaar. Op een dag zag de pastoor hem door de velden wandelen. *« Wel, vriend, geen school vandaag? »* Waarop de leerling: *« Neen, meneer pastoor, als ik niet naar school ga, is er geen school. »*

Om de statistieken te verfraaien schreef men soms oudere kinderen als leerling in of driejarige kleuters. Sommige onderwijzers hadden gewoon geen werk; in het Henegouwse dorp Haine-Saint-Paul had de meester in zijn klas een konijnenkwekerij geïnstalleerd! Nu was het de beurt aan de katholieken om met die situatie te lachen: “scholen mét vensters, maar zonder leerlingen!”

De vrijmetselaarsregering en haar administratie traden steeds hatelijker op. Burgers die een gunst kwamen vragen of gewoon respect voor een recht kregen onveranderlijk de vraag te horen: *« Naar welke school gaan je kinderen? »* Liberale industrielen dankten werknemers af omdat ze trouw hun godsdienstige plichten vervulden; andere gelovigen geraakten om dezelfde reden niet aan werk. Verklikking werd aangemoedigd.

In verschillende door liberalen bestuurde gemeenten gebeurde het zelfs dat de openbare onderstand mensen schrapte van de lijst van behoeftigen omdat ze hun kinderen naar een vrije school stuurden. In de *Nouvelliste de Verviers* van 16 september 1879 kon men volgend communiqué lezen van het gemeentelijk bureau voor armenzorg van Geldenaken: « Art. 1: De kinderen van personen die geholpen worden door het bureau voor armenzorg zijn gehouden naar de gemeentescholen te gaan. Art. 2: Elke financiële tussenkomst zal ingehouden worden van ouders die dit voorschrift veronachtzamen of die hun kinderen naar een privéschool sturen. »

Ondanks al die tegenwerking, ondanks die regelrechte broodroof, bleef het aantal leerlingen in het vrij lager onderwijs voortdurend toenemen. Het werd steeds duidelijker dat de regering haar tanden zou stukbijten op de heldhaftigheid van de katholieken, die als één man achter hun bisschoppen stonden en bereid waren tot de grootste offers. In de *Revue de Belgique* schreef de linkse essayist Emile de Laveleye: « Ik ken geen merkwaardiger bewijs van de kracht waarover de Kerk beschikt dan wat zij gepresteerd heeft in België sinds de hervorming van het lager onderwijs in 1879. Twee jaren waren voor haar voldoende om in bijna elke gemeente van het land een jongensschool en een meisjesschool te hebben en om daar een veel groter aantal leerlingen naartoe te krijgen dan wat de openbare scholen hebben » (september 1882).

DE VERKIEZINGEN VAN 1884

De gespannen toestand in het land kon niet blijven duren. De bitterheid van de politieke en religieuze strijd legde het maatschappelijk leven lam. Bovendien gaf de regering steeds meer uit aan haar scholen, terwijl de economische toestand niet rooskleurig was; het deficit nam toe.

De liberalen gingen verdeeld naar de verkiezingen van 1884: er was een alsmaar diepere kloof ontstaan tussen "doctrinair" en "radicalen", tussen conservatieven en progressieven (de latere socialisten). De katholieken van hun kant waren nauw verenigd. Ze eisten het einde van de schoolstrijd, de afschaffing van de wet van 1879, een hervorming van het kiesstelsel en de uitbreiding van de

provinciale en gemeentelijke autonomie.

Op 10 juni 1884 leed links een zware nederlaag. De katholieke partij verwierf in de Kamer een meerderheid van 34 zetels. De opluchting onder de gelovigen was zo groot dat in heel het land de klokken werden geluid. De katholieken zouden nu dertig jaar lang alleen regeren en de liberale partij zou er nooit meer in slagen zonder coalitiepartner een regering te vormen.

PAUS LEO XIII,
een liberaal-katholiek op de H. Stoel.

Men mag zeggen dat de schoolstrijd gewonnen werd dankzij de krachtige actie en de doortastende leiding van het Belgisch episcopaat. De bisschoppen hadden verder gezien dan de katholieke fractie in het parlement, die aan de bange kant was en teveel geneigd tot een verzachtende politiek. Want het episcopaat koesterde geen enkele illusie meer omtrent de liberale partij die volledig onder het juk van de loges terechtgekomen was. De kerkelijke herders oordeelden dat het hun plicht was om de gelovigen onmiddellijk en aan de hand van stevige maatregelen te verwittigen voor het geloofsverlies dat hun kinderen bedreigde als ze in de officiële scholen werden ingeschreven.

«De wet zelf moest vernietigd worden. Hij moest rechtstreeks aangevallen worden overal waar hij van toepassing was, om de enige reden dat hij bestond en een onbetwistbaar, dreigend en algemeen gevaar vormde. De omstandigheden maakten het voor de bisschoppen tot een dwingende plicht. Alles gebood hen om de katholieke krachten te harden in de strijd, liever dan ze te laten wegwijnen in een onwaardige inertie en een bedrieglijk gevoel van veiligheid. Daarom engageerden zij zich ten volle in het gevecht door hun Instructies te publiceren. De gebeurtenissen gaven hen snel gelijk. Nooit zullen de katholieken hun bisschoppen voldoende erkentelijk kunnen zijn dat zij hun plicht met zo'n helderziendheid begrepen hebben en ze met zo'n moedige kordaatheid vervuld hebben» (Pierre Verhaegen, *La lutte scolaire en Belgique*, Gent, 1906).

Jean H., falangist van de Onbevoekte

COMMENTAAR OP HET EVANGELIE VAN SINT-JAN

9. DE BOTSING TUSSEN HET LICHT EN DE DUISTERNIS

VANAF de Proloog getuigt Johannes van het conflict tussen het licht en de duisternis (1, 5). In tegenstelling tot wat de grootste moderne commentatoren van het vierde Evangelie schrijven, moet de achtergrond van dit conflict niet gezocht worden in het hellenisme (Dodd) en ook niet in de gnosis (Bultmann), maar enkel en alleen in het jodendom. Het zijn de ontdekkingen in Qumrân die een einde maken aan het debat.

JEZUS, LICHT VAN DE WERELD

^{8, 12} Na het incident met de overspelige vrouw is de “menigte” plots verdwenen. Het Loofhuttenfeest is voorbij en de bedevaarders zijn weer naar huis vertrokken. Jezus, die verdergaat met zijn onderricht in de Tempel, richt zich tot de Farizeeën: **“Ik ben het licht der wereld. Wie Mij volgt, zal niet in de duisternis wandelen, maar het licht des levens bezitten.”**

Pater de la Potterie gelooft dat Jezus het beeld van het licht ontleent aan een toevallige ritus: « Het Loofhuttenfeest is ook het feest van het licht: bij het invallen van de duisternis werd de Tempel verlicht door grote vierarmige lantaarns. » Hij verwijst echter naar het hoofdstuk *Soeka* uit de Misjna, waarin de rabbijnen van de tweede eeuw na Christus het Loofhuttenfeest uit het verleden reconstrueren en de nadruk leggen op de verlichting van het binnenplein van de Tempel: “licht”... voor Jeruzalem! Maar Jezus is “licht” voor de hele wereld. We moeten dus elders zoeken.

In de *Regel* die gevonden werd in grot 1 van Qumrân is sprake van een *Gemeenschap* die haar kampement heeft tegenover de synagoog van de Farizeeën; in die Gemeenschap « zullen door de Geest van ware raad met betrekking tot de paden van de mens alle ongerechtigheden uitgeboet worden, wanneer hij **het levenslicht** zal aanschouwen » (1QS 3, 6-7). In afwachting van de dag van « zijn Komst » heeft God voor de mens « twee Geesten » opgeroepen: « Het zijn de Geesten van waarheid en van verderf. De oorsprong van de waarheid ligt in een fontein van licht, de oorsprong van het verderf in een bron van duisternis. In de hand van de Vorst van het licht ligt het gezag over alle zonen van de gerechtigheid: **zij stappen op de wegen van het licht**. En in de hand van de Engel der duisternis ligt het gezag over de zonen van het verderf: **zij stappen op de wegen van de duisternis** » (1QS 3, 20-21).

Het volstaat dergelijke teksten te lezen om te begrijpen dat Jezus preekt in een tijd die vooraf-

gaat aan het moment waarop deze boekrol in een grot van Qumrân verstopt werd. De Joden van zijn tijd waren verdeeld in twee groepen, twee “kampen”: Essenen tegenover Farizeeën. Het taalgebruik van Jezus maakt duidelijk dat Hij antwoordt op de verwachting van de eersten en zich in hun kamp plaatst, met als enige voorwaarde dat zij aanvaardden om in Jezus de “Vorst van het licht” te zien.

Zijn onderricht is een “licht” dat het “leven” geeft. Heel het Evangelie van Sint-Jan is een pleidooi ten gunste van een Woord dat met zoveel kracht uit zichzelf straalt dat het in zich het bewijs draagt van zijn goddelijke oorsprong. Jezus doet mirakels opdat iedereen zou geloven; maar het volstaat om Hem te zien en te horen, want Hij is een en al licht zoals de zon midden op de dag. Al voor zijn geboorte, toen Hij nog in de kuise schoot van zijn Heilige Moeder was, groette Zacharias Hem als « *de Dageraad uit den hoge* », neergedaald « *om hen te verlichten die in duisternis zijn en in de schaduw van de dood zijn gezeten* » (Lc 1, 78-79).

Vanaf zijn geboorte straalt Hij zo schitterend in de armen van zijn Moeder die Hem opdraagt in de Tempel dat de oude Simeon getuigt: « *Mijn ogen hebben uw heil aanschouwd, dat Gij bereid hebt voor het oog aller volken; een licht tot verlichting der heidenen en tot luister van uw volk Israël* » (Lc 2, 30-32).

¹³ De Farizeeën zeiden tot Hem: “Gij getuigt over uzelf; uw getuigenis is dus niet geldig.” Hun tegenwerping is al door Jezus weerlegd: we hebben gezien hoe Hij een beroep deed op het dubbele getuigenis van zijn Vader en Sint-Jan de Doper (5, 32-33). Door nu te verkondigen dat Hij “het licht” is, beroept Jezus zich op zijn eigen uitstraling, die volstaat om te tonen waar Hij vandaan komt, en op zijn kennis van zaken waarvan de mensen niet op de hoogte zijn:

¹⁴⁻¹⁵ “Ook als Ik over mezelf getuig, is mijn getuigenis geldig; want Ik weet vanwaar Ik gekomen ben en waarheen Ik ga. Maar gij weet niet vanwaar Ik kom en waarheen Ik ga. Gij oordeelt naar het vlees; Ik oordeel niemand.” Terwijl zij Hem oordelen “naar het vlees” dat Hij aangenomen heeft door mens te worden en Hem veroordelen op basis van hun vooroordelen, veroordeelt Hij niemand: Hij is niet gekomen om te oordelen, maar om de wereld te redden (3, 17). Hij begenadigt de lamme en de overspelige vrouw en schenkt hen zo “licht van leven”.

¹⁶⁻¹⁸ De Essenen verwachtten van de « Vorst van het licht » een oordeel dat de veroordeling zou be-

tekenen van de « *zonen van het verderf* ». Hoewel Hij niemand oordeelt, weet ook Jezus dat na de tijd van het erbarmen de tijd van de rechtvaardigheid zal komen, waarin Hij zelf de functie van rechter zal moeten uitoefenen : ***“Maar al zou Ik ook oordelen, dan zou mijn oordeel geldig zijn ; want Ik ben niet alleen : met Mij is de Vader, die Mij gezonden heeft. Welnu, in uw Wet staat geschreven : het getuigenis van twee mensen is geldig ; Ik ben het die over mezelf getuig, maar ook de Vader, die Mij gezonden heeft, getuigt over Mij.”***

Jezus zegt niet “onze” Wet, omdat Hij groter is dan Mozes en boven zijn Wet staat.

¹⁹ ***“Waar is uw Vader ?”*** vragen de Farizeeën Hem. Jezus antwoordt : ***“Gij kent noch Mij, noch mijn Vader. Zo ge Mij zoudt kennen, dan zoudt ge ook de Vader kennen.”*** Jezus zien betekent de Vader zien. Zij echter kennen Jezus niet : ze zien enkel een man van wie zij de aardse afkomst kennen, of denken te kennen. Als ze Hem werkelijk zouden kennen, dan zouden ze in Hem de Messias erkennen die hen het “licht” van de Verlossing brengt beloofd door de profeten (Is 9,1 ; 60, 19). En ze zouden begrijpen wie zijn Vader is : de God van Mozes die de zijnen door de woestijn leidde onder de gedaante van een « *vuurzuil om hen voor te lichten* » (Ex 13,21).

« IK BEN VAN GOD »

²¹ Een ander maal sprak Jezus tot hen : ***“Ik ga heen en gij zult mij zoeken, en in uw zonde zult gij sterven. Waar Ik heenga, kunt gij niet komen.”*** Weer een zinspel op zijn aanstaande vertrek. Maar wanneer Jezus er niet meer zal zijn, Hij die “de zonde van de wereld wegneemt” (1, 29), zal er ook geen vergiffenis meer zijn voor hen die geweigerd hebben in Hem te geloven.

²²⁻²⁴ De Joden zeiden : ***“Hij zal toch geen zelfmoord plegen ?”*** Die hypothese van zelfmoord is bijzonder kwaadwillig : ze schrijft Jezus een misdadig plan toe dat Hem zou veroordelen tot de afgrond van de goddelijke vervloeking – waarvan zijzelf in hun enorme zelfgenoegzaamheid denken dat ze er nooit in zullen terechtkomen ! Jezus dient hen echter van antwoord : ***“Ik ben van boven”***, uit de Hemel ; en als Ik sterf, keer Ik daar terug. Maar

“gij zijt van beneden.” En sterker nog : ***“Zo gij niet gelooft dat IK BEN, zult gij sterven in uw zonden.”*** Om Jezus naar de Hemel te volgen, vanwaar Hij komt, moet men belijden dat Hij God is : « IK BEN » is de Naam van God die aan Mozes geopenbaard werd.

²⁵ Ze doen alsof ze Hem niet begrijpen, alsof Jezus zijn zin niet afgemaakt heeft door “IK BEN” te zeggen : ***“Gijzelf, wie zijt Gij dan ?”***

DE GROTTEN VAN QUMRÂN
waar de Essenen hun geschriften verborgen.

Pater Lagrange vertaalt het antwoord van Jezus terecht in de lijn van de interpretatie door de Griekse kerkvaders : ***“Waarom zou Ik eigenlijk nog met u spreken ?”*** Jezus maakt duidelijk dat het geen zin heeft met zo’n mensen het onderhoud verder te zetten.

²⁶⁻²⁷ Zijn volgende woorden zijn daarom bijzonder hard : ***“Over u zou Ik veel kunnen zeggen en oordelen.”*** Hij gebruikt het woord “oordelen” in de oude Bijbelse betekenis van “een veroordeling uitspreken” en vervolgt : ***“Ik spreek tot de wereld wat Ik gehoord heb van Hem die Mij***

gezonden heeft ; en Deze is waarachtig.” Het is zijn roeping om de waarheid te zeggen. Zij is het die oordeelt, als een woord uit de mond van God zelf.

²⁸⁻²⁹ Nog zegt Jezus : ***“Wanneer gij de Mensenzoon omhoog zult hebben geheven, zult gij inzien dat IK BEN en dat Ik niets doe uit mezelf, maar spreek wat de Vader Mij geleerd heeft. En Hij die Mij gezonden heeft, is met Mij en laat Mij niet alleen omdat Ik altijd doe wat Hem behaagt.”*** Een grandioze bevestiging : op het Kruis zal Jezus zich de gehoorzame Zoon van zijn Vader tonen en op die manier zijn oorsprong openbaren. Hij is van God, bij God, gekeerd naar God ; Hij is God zelf. « *God uit God, Licht uit Licht, ware God uit de ware God* », zegt het Credo.

DE WAARHEID DIE BEVRIJDT UIT DE ZONDE

³⁰⁻³² Toen Hij aldus sprak, begonnen er velen in Hem te geloven. In die verschrikkelijke confrontatie keren een aantal goed ingestelde harten zich naar Jezus ; ze begrijpen dat het onmogelijk is om de Zoon te scheiden van zijn Vader, om Jezus tegenover Jahweh te stellen. Jezus richt zich daarom tot hen om hun ontwakend geloof te verstevigen : ***“Zo gij in mijn woord volhardt, zijt gij waarlijk mijn***

leerlingen ; dan zult gij de waarheid kennen en de waarheid zal u bevrijden.” Een totaal nieuw woord, een ongeziene openbaring !

³³⁻³⁶ Maar de Joden werpen Hem voor de voeten : *“Wij zijn kroost van Abraham en nooit iemands slaaf geweest. Hoe kunt Gij dan zeggen : Vrij zult ge worden ?”* Deze repliek komt niet van de nieuwe bekeerlingen, maar van zijn hardnekkige tegenstanders, de Schriftgeleerden en Farizeeën. Hun verblindings is ongelooflijk ! Zijn ze dan vergeten dat de kinderen van Abraham, Izaäk en Jacob eerst als slaven gezucht hebben onder het juk van de Egyptenaren, alvorens de God van Mozes hen bevrijdde ? En daarna vielen ze, wegens hun zonden, opnieuw in slavernij bij de Babyloniërs. En vijfhonderd jaar later, op het moment waarop Jezus met hen redetwist, zitten ze onder de duim van de Romeinen...

Jezus spreekt echter niet over sociale of politieke vrijheid. Het gaat om heel wat anders dan zich vrij te maken van het Romeinse gezag ! Daarom zegt Hij heel plechtig : ***“Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u : wie zonde doet, is slaaf van de zonde.”*** Hij kent de geheimen van hun hart, zoals de confrontatie naar aanleiding van de overspelige vrouw zo duidelijk aantoonde : geen enkele van hen durfde als eerste een steen te gooien. Ze erkennen dus dat ze zondaars zijn... en bijgevolg *“slaven”*.

“De slaaf blijft niet altijd in huis, terwijl de zoon er voor altijd blijft. Zo dus de Zoon u vrijmaakt, zult gij werkelijk vrij zijn.” Jezus belooft dat Hij iedereen die in Hem gelooft en in zijn woord blijft, zal bevrijden uit de slavernij van de zonde, zoals blijkt uit het erbarmen dat Hij al aan zovelen op zijn weg betuigd heeft : de Samaritaanse, een lamme, een onbekende vrouw die van overspel beschuldigd werd. Elke keer zond Hij hen vergeven, gerechtvaardigd en in ere hersteld weg, door een eenvoudig woord, een diepe blik, een straal van glorie vanuit zijn Gelaat. Jezus is zelf de *“waarheid”* die hen zal bevrijden als zijn leer tot hen doordringt.

³⁷⁻³⁸ ***“Ja, Ik weet dat gij kroost van Abraham zijt ; maar gij zoekt Mij te doden omdat mijn woord geen ingang bij u vindt.”*** Jezus vecht niet aan dat zij het *“kroost”* van Abraham zijn, zoals ook Ismaël dat was, maar toch werd die laatste uit het vaderlijk huis verjaagd (Gn 21, 10). Want het volstaat niet om *“zaad”* (*sperma*) te zijn om daardoor ook werkelijk *“kinderen”* (*tekna*) van Abraham te zijn.

³⁹⁻⁴⁰ Zij gaven Hem ten antwoord : *“Onze vader is Abraham.”* Jezus sprak tot hen : ***“Zo gij kinderen (tekna) zijt van Abraham, doet dan ook de werken van Abraham. Maar nu zoekt gij Mij te doden.”*** Abraham gehoorzaamde zozeer aan God dat hij niet aarzelde Hem zijn enige zoon te offeren. Daarom noemt het *Geschrift van Damascus*, een document teruggevonden in Qumrân, hem « vriend van God, want hij had diens geboden onderhouden en niet

gekozen voor de wil van zijn eigen geest » (3, 2-3).

DE DORST VAN JEZUS' HART

⁴² ***“Zo God uw vader was, dan zoudt gij Mij beminnen. Want van God ben Ik uitgegaan en gekomen ; niet uit Mijzelf ben Ik gekomen, maar Hij heeft Mij gezonden.”***

De dramatische kracht van dit tafereel kan niemand onverschillig laten. Jezus staat daar als een beschuldigde tegenover zijn aanklagers, die Hem al ter dood veroordeeld hebben. Op heldhaftige wijze biedt Hij hen het hoofd om te getuigen dat Hij van God komt. Dat heeft Hij bewezen door zijn mirakels, maar belangrijker nog is zijn woord : Hij zegt wat Hij weet, Hij zegt waar Hij vandaan komt. Hij heeft de Vader gezien en gehoord, Hij doet niets anders dan wat Hij zijn Vader ziet doen, in een onafgebroken kinderlijke gehoorzaamheid. Alles wat Hij is, alles wat Hij doet, alles wat Hij zegt, komt van God.

“Zo God uw vader was, dan zoudt gij Mij beminnen.” Door die uitspraak geeft Jezus zijn vijanden te kennen dat zij, ondanks hun verontwaardigd protest, wel degelijk *“uit ontucht geboren zijn”* – een beschuldiging geuit door de profeten Osee en Ezechiël – vermits zij niet van Hem houden.

“Zo God uw vader was, dan zoudt gij Mij beminnen.” Dit verwijt van Jezus ademt heel de klacht van Jahweh uit, die op zoek was naar de liefde van zijn volk Israël zoals een echtgenoot naar de liefde van zijn ontrouwe vrouw (Osee 1-3). Jezus spreekt als door de mond van Jahweh, *“van wie Hij uitgegaan en gekomen is”*. Hij kan niet duidelijker zijn goddelijkheid onthullen !

⁴⁴ ***“Gij hebt de duivel tot vader en de zin van uw vader verkiest gij te doen. Hij was een moordenaar van den beginne en hield zich niet met de waarheid op, omdat er in hem geen waarheid is. Wanneer hij leugens spreekt, spreekt hij naar eigen aard ; want hij is een leugenaar en de vader van de leugen.”***

Met die angstaanjagende verklaring onmaskert Jezus de moordzuchtige waanzin die zich heeft meester gemaakt van heel het syndicaat van zijn vijanden, van al die notabelen, bestuurders van Jeruzalem, leden van het Sanhedrin en Farizeeën : ze willen Hem doden omdat ze geen ander middel hebben om Hem het zwijgen op te leggen. En dat plan hebben ze opgevat op aanstoken van de goddeloze en rebelse macht bij uitstek, een macht die de Joden maar al te goed kennen : de duivel...

Hun vader volgens het vlees is Abraham. Maar het vlees dient tot niets en de geest die in hen woont en hen voortdrijft, is de haat van de duivel tegenover Jezus. Die onverzoenlijke haat gaat terug tot het begin : door Eva, en Adam in haar spoor, mee te slepen in zijn opstand heeft de duivel van hen zijn slaven gemaakt en bestemd tot de dood als straf voor de zonde. Zijn doel heeft hij bereikt met leugens : *« Gij zult niet sterven »* (Gn 3, 4), *« Gij zult*

gelijk aan God worden » (Gn 3,5). De woorden van Jezus doen denken aan die van de “Meester van de gerechtigheid”, schrijver van de Hymnen die men teruggevonden heeft in grot 1 van Qumrân, tegen de Farizeeën: « *schepselen van de slang* » (1QH 3, 17).

⁴⁵ ***“Gij gelooft niet in Mij juist omdat Ik de waarheid zeg.”*** Hun ongeloof maakt de Joden tot slaven van Satan zodat ze, in de naam van de wet van Mozes die ze zelf niet pratikeren, Jezus ter dood willen brengen, de Onschuldige, de Heilige Gods die zonder zonde is!

JEZUS VÓÓR ABRAHAM

⁵¹⁻⁵³ ***“Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u: zo iemand mijn woord onderhoudt, dan zal hij in eeuwigheid de dood niet zien.”*** Jezus reageert zelfs niet op de ergste beschuldigingen zonder een nieuw licht op zijn persoon te werpen, een licht dat zijn leerlingen verheldert, maar zijn tegenstanders nog meer verblindt: *“Nu weten wij dat Gij bezeten zijt! Abraham en de profeten zijn gestorven en Gij zegt: Zo iemand mijn woord onderhoudt, zal hij niet sterven in eeuwigheid. Zijt Gij dan groter dan onze vader Abraham?”*

⁵⁴⁻⁵⁵ Jezus antwoordt door een glimp te tonen van zijn toekomstige glorie: ***“Wanneer Ik mezelf verheerlijkt, dan is mijn heerlijkheid niets; mijn Vader is het die Mij verheerlijkt. Gij noemt Hem uw God en toch erkent gij Hem niet.”*** Ze mogen zeggen wat ze willen, ze liegen wanneer ze Hem die zij niet kennen “onze” God noemen en er tegelijkertijd prat op gaan Hem als enigen te kennen. Hoe zou anderzijds Jezus kunnen zeggen dat Hij zijn eigen Vader niet kent? ***“Maar Ik ken Hem wél. En als Ik zou zeggen Hem niet te kennen, dan was Ik een leugenaar evenals gij. Ja waarlijk, Ik ken Hem en zijn woord onderhoud Ik.”***

⁵⁶ Daarop gaat Jezus nog een stap verder en werpt zijn vijanden, zijn moordenaars, een schitterende openbaring in het gelaat. Hij maakt zich bekend als de *zoon des huizes*, de erfgenaam van de Belofte, de ware Izaäk, oorzaak van de vreugde van Abraham: ***“Abraham, uw vader, zag juichend van blijdschap mijn dag tegemoet. Hij heeft hem gezien en van vreugde gejubeld.”*** Jezus laat zo verstaan dat Hij een tijdgenoot is van Abraham; Hij bevestigt zijn eeuwig voorafbestaan, waarvan Johannes de Doper al getuigde: « *Die na mij komt, is mij voorafgegaan, want Hij bestond eerder dan ik* » (1, 15). We denken aan Melchisedek, “koning van Salem” en “priester van de Allerhoogste”, die aan Abraham “brood en wijn offerde” (Gn 14, 18), een mysterieus personage dat in Psalm 110 gelijk gesteld wordt met de Messias.

⁵⁷⁻⁵⁹ In elk geval verklaart Jezus dat zijn *Dag*, die van zijn komst, samenvalt met de *Dag van Jahweh* aangekondigd door de profeten van het Oude Testament. Door die bevestiging identificeert Hij zich eens te meer met Jahweh. Hij zal dat trouwens ondubbelzinnig formuleren. *De Joden zeiden Hem: “Gij zijt nog geen vijftig jaar oud en Gij hebt Abraham gezien?” Jezus sprak tot hen: “Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u: vóór Abraham werd, BEN IK.” Toen grepen ze stenen om Hem te stenigen; maar Hij trok zich terug en verliet de Tempel.*

Jezus heeft zijn zending bij die goddelozen vervuld. Hij zal zich nu keren tot zijn trouwe volgelingen, die op hun beurt het voorwerp van zijn bekommernis worden.

* * *

Dames en heren van de jury

Jezus, Zoon van God, heeft de waarheid van zijn goddelijke Naam met de grootst mogelijke duidelijkheid verkondigd. Hij heeft de leugens en de misdadige verblinding van “de Joden” ontmaskerd, hen gescheiden van hun vader Abraham als ontaarde zonen en bewezen dat zij opstandig zijn tegen Mozes en tegen God zelf, als echte zonen van de duivel. Dat betekent dat zij Jezus tweeduizend jaar geleden veroordeeld hebben in volle besef en niet ten gevolge van een of andere dwaling.

Het staat ons vandaag vrij om partij te kiezen voor “de Joden” en tegen Jezus, door te oordelen dat zij enkel hebben gehoorzaamd aan de Wet en dat zij de werkelijke dienaars zijn van Mozes, Abraham en dus ook van God. Maar als wij die houding aannemen, zijn we noodzakelijk verplicht om Jezus te veroordelen voor laster en het afleggen van een vals getuigenis wanneer Hij hen ervan beschuldigt niet te gehoorzamen aan de Wet. Er is geen andere keuze mogelijk.

Wat geldt voor het recht, geldt nog meer voor de godsdienst. Elke mens op aarde zal op een dag moeten kiezen tussen Christus en zijn vijanden. Als hij weigert te kiezen, is hij al schuldig. “Wie niet met Mij is, is tegen Mij.” Wie geen partij kiest voor Christus, moet er zich aan verwachten dat hij veroordeeld wordt door zijn Vader. En omgekeerd zal hij die kiest voor Jezus Christus door de wereld veroordeeld worden.

abbé Georges de Nantes

februari 1998

Nederlandstalige uitgave van *Il est Ressuscité! La Contre-Réforme Catholique au XXIe siècle.*

Stichter: † Abbé Georges de Nantes.

Hoofdredacteur: Broeder Bruno Bonnet-Eymard, Maison Saint-Joseph, F-10260 Saint-Parres-lès-Vaudes.

Verantwoordelijke uitgever: A. Van der Schraelen, Driesheide 45, B-2980 Zoersel.

Abonnement voor binnen- en buitenland: € 15. Steunabonnement: vanaf € 20.

Rekening 000-3302057-80. IBAN: BE47 000 3302057 80. BIC: BPOTBEB1.

Internet: <http://nl.crc-resurrection.org/> – E-mail: hij.is.verrezen@gmail.com